

Előfizetési felhívás

Jogtudományi Közlöny

a buda-pesti,

nagyvárad, kolozsvári és kassai ügyvédi egyletek közlönye, heti szaklap, kapcsolatban

a magy. kir. curiai határozatokkal

a törvénykezési szabályrendeletek gyűjtésével.

Szaktudósok közreműködésével

Dr. DÁRDAI SÁNDOR. HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

A „Jogtudományi Közlöny” a magy. kir. curiai határozatokkal és a törvénykezési szabályrendeletek gyűjtésével együtt hetenkint egyszer, minden kedden másfél legnagyobb negyedrét íven fog megjelenni.

Előfizetési ár helyben házhoz hordva vagy vidékre bérmentve:

Félévre (július—december) . . . . . 6 forint.
Negyedévre (július—szeptember) . . . . . 3 „

Rendes szétküldés eszközése végett az előfizetők idejében beküldése kérik. — Az előfizetési pénz az alulírt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig bérmentve a szerkesztőhöz kérjük intézteni.

A t. gyűjtőket minden tíz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny” kiadó-hivatala.

(1-3) (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

Folyó évi január 1-től kezdve teljesszámú példányok még folyóvást kaphatók.

1000 frt fogadásul!

hogy az egész birodalomban és sok más országban senki sincs, ki miként

Brauswetter János

chronometer- és műórák SZEGEDEN

12 éven át külföldön és a franczia Svájc legjobbjai órágyárjaiban az óraművészet minden titkai magáévá tette, a hozzávaló gépeket beszerzte, és azután Münchenben az elméleti és gyakorlati vizsgálatot addig meg senki által meg nem közelített eredménnyel letette volna; ki továbbá üzlete 22 évi fennállása óta anyai örök, és mindezeket, újakat úgy mint javításokat, saját találmány gépek és eszközök segítségével, 40 évi tapasztalás alapján, saját vezetése alatt oly jó állapotba helyezte, és személyesen, a zseborákat függő vagy fekvő, egyszerű minden helyzetben és rúzkódásokban oly arányosan és pontosan szabályozva adta volna át a t. ez. közönségnek, mint azt ő tette, és jövőben is tenni fogja.

Azonföltételek minden órára vevője egy 10 évi, és minden javítás megrendelője 3 évi írásbeli jótállásról szóló írtat kap, használati utasítással együtt.
Hogy a mondottak folytán óráim minden tekintetben a legjellegesebbek, legpontosabbak és legújításosabbak, az magától értetődik.
Igen gyakran ismétlődött utáncélások és dicserőlevek es. k. katonai és polgári egységektől, valamint óráskótlól, még fővárosokból is, bizonyítványok, bizonyítékok tömennyel száma, mik a mondottak igazságát megerősítik, nélem megtekinthetők. Segédük nagy száma, kik nélem dolgoztak és tanultak, ezt szintén bizonyíthatják.
Arany- és ezüst órák, láncok, gyűrűk és egyéb ékszerek a m. kir. ellenőri hivatal által megvizsgáltatvák, és minden nemből a legnagyobb és legdisztes választékban kaphatók, úgy talmi-arany, bronz és acél láncok is.

Férfi órák.	Frt.	Hölgyórák.	Frt.
Ezüst henger-óra 4 rubinnal	10-12	Ezüst henger-óra 4 és 8 rubinnal	12-18
» » rugóval	12-13	Arany henger-óra 4 és 8 rubinnal	25-30
» » arany szegélylél, rugóval	13-14	» » detto, zománczezel	31-36
» » 8 rubinnal	15-17	» » detto, arany fedéllel	36-40
» » dupla tokkal	15-17	» » detto, zománczezel gyémánttal	42-48
» » kristályüveggel	15-17	» » detto, kristály-üveggel	42-45
» » horgony-óra 15 rubinnal	16, 18-20	» » detto, dupla tokkal 8 rubinnal	45-48
» » horgony-óra dupla tokkal	19, 20-24	» » detto, zománczezel, gyémánttal	58-65
» » angol horgony-óra kristály-üveggel	19, 20-24	» » horgony-óra 15 rubinnal	45-48
» » ugyanazok dupla tokkal	23-28	» » » kristály-üveggel	56-60
» » tábori horgony-óra dupla tokkal	22-28	» » » dupla tokkal	45-56
» » valódi horgony remontoir fül-nél felhuzható	28-36	» » detto, zománczezel gyémánttal 70-80	
» » ugyanaz kristály-üveggel	30-35	» » » Szekentő, órával együtt 7 ft. 8 napos	
» » ugyanaz dupla tokkal	35-40	» » Ezenkívül minden egyéb kívánható óra kapható, úgy talmi-órák is.	
Arany horgony-óra 3. sz. 15 rubinnal	38, 46-60		

Inga-órák legnagyobb raktára.
Mindennapi felhuzással . . . . . 10, 11, 12 ft.
Minden 8 napi felhuzással . . . . . 16, 18, 20, 26 „
Óra- és félóra-utással . . . . . 30, 33, 35 „
Negyed- és óra-utással . . . . . 50, 55, 60 „
Havi regulátorok . . . . . 30, 33, 36 „
Inga-órák bepakolásáért . . . . . 1 ft. 50 kr.

Ezüst óraláncok 3-8 ftig, hosszuk 6-15 ftig, 3-mas számú aranyláncok rövid 18-80 ftig, hosszú 35-100 ftig. Tártyák, melyek nem tetszenének, kieserelhetnek.
Órák, arany s ezüst a legmagasb árú cserébe elfogadtatnak. Vidéki megrendelések a pénzüsszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett pontosan teljesítenek.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

838 (3-25)

HOFFMANN A.

karlsbadi porcellán-raktára
PESTEN,
bálvány-utca, Mocsonyi-féle házban,
ajánlja
a nagyérdemű közönségnek gazdag raktárát,
mindennemű
porcellán-edényeket,
valamint
étel-, kávé- és thea-készleteket
hat vagy tizenkét személyre
a legolcsóbb gyári árakért.
Kitünő főző-edények chamott-földből.

Helgoland tengeri fürdő.

Junius 16-án veszi kezdetét egyidejűleg a fürdő-intézet megnyitásával a gőzhajózás, mely mint az Elbe, mint a Weser folyóból kiindulva tartja fenn rendes összeköttetést a szárazföld és Helgoland között s bezáratik október 14-én. — Ezen összeköttetés, két nagyzerű tengeri vas gőzhajóval eszközöztetik, mely kizárólag személyszállításra épített 1865-ben fűrdőutások számára a legnagyobb kényelemmel berendezve, magában foglalnak díszes salonokat, külön választott női és magánkajutékat, az étkezésre pedig — különös gond fordítatik.
A gőzhajózás igazgatóságai részéről, a következő menettery állapított meg:
Hamburgból Helgolandba a hamburg-amerikai nyalab-reszvény-társaság gőzhajói tartják fenn a közlekedést.

Cuxhaven. Lührs J. A. kapitány vezetése alatt.

Junius 16-tól július 16-ig minden hétfőn és csütörtökön.
Július 17-től szeptember 15-ig minden hétfőn, csütörtök és szombaton.
Szeptember 16-tól — 30-ig ismét minden hétfőn és csütörtökön.
Továbbá október 6 és 16-kán.
Indulás Hamburgból reggel 10 órakor.
Helgolandból Hamburgba vissza, minden reákövetkező napon, de soha 7 óra előtt.
Ezen hajó, mely gyorsaságra nézve az Elbe folyó egy gőzösé által sem szárnyaltatott még túl, az egész utat 6-7 s az illetéges tengeri utat körülbelül 2 óra alatt teszi meg.
Bremerhaven Geestemünde-ből Helgolandba az északnémet Lloyd gőzhajója szállítja az utasokat.

Északitenger. Putscher J. kapitány vezérlete alatt.

Junius 25-től július 9-ig minden kedden és szombaton.
Július 12-től szeptember 13-ig minden kedden, csütörtök és szombaton.
Szeptember 17-től október 1-ig ismét minden kedden és szombaton.
Továbbá szombaton október 8-án.
Helgolandból Bremerhaven-Geestemünde-be vissza minden reá következő napon, mégis megállapodva vasárnap Helgolandban.
Indulás Helgolandba a bremai első személyvonat megérkezése után: a visszameneteket aképp rendezvén be, — hogy a megérkezés idejékorán az áthalaló vasutvonatokkal összevágjon. 835 (3-8)

E hirdményi alkalmával legyen szabad még a következőket felemlíteni: Kiti-nőleg kedvezményezett; megemlítőn a többi közt számtalan fürdőhelyei, melyek minden időben, mint erősebb tengeri s mint gyengébb síkfürdők a sziget mindkét oldalán egyaránt biztonsággal használhatók. Továbbá a szárazföldnek több mérföldnyi távolságra esése által, a tengeri specifikus tulajdonai, — mely tudvalevőleg legfőbb befolyással van a tengeri fürdők gyógyerejű hatására minden változatos befolyásoktól megóvatnak; minél fogva Helgoland, mint egyaránt gyönyörű máris világhírré jutván, a legnagyobb részvétellel karoltatik fel. Fris tehén-savó s mindennemű ásványvizekről a vidékbeli gyógyszertár gondoskodik.
A társalgási ház gyönyörű salonjaival, bálók, hangversenyek, színház tengeri satak evező- és vitorlahajókon, versenyősnakázás, vadászat és halászat által, valamint a magában kétgéztelenül egyetlen sziklaharlang — kivilágosításával a fürdővendégeknek vonzó és változatos időtöltés nyújtatik.
Megrendeléseket lakásokra elővállal az alírt igazgatóság; valamint dr. Aschen fürdői orvos, orvosi tudakozásokra utasításokkal szolgáló készen nyilatkozik.
Helgoland, áprilisban 1870. **A tengeri fürdő-igazgatóság.**

Érdekes ujdonság nők és hajadonok számára.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárusnál kapható:

A NŐK HIVATÁSA.

Irta
BENICZKY IRMA.

A mű tartalma:
Előszó. — Bevezetés. — Az anyai befolyás. — A nők befolyása a társadalmi életre. — A nők befolyásának müköre, természete és kiterjedése. — Az anyai szeretet. — Milyen eszközök biztosíthatják a nők személyes befolyását? — A nők neveléséről — Mi legyen a nőnevelés valódi tárgya? — (Nyolczadrét 352 lap) füzve 1 ft. 20 kr.

26-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.

Pest, június 26-án 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyzer hasábrótt petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromsor- vagy többesori ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Eeben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 újkraczár.

Dickens Károly.

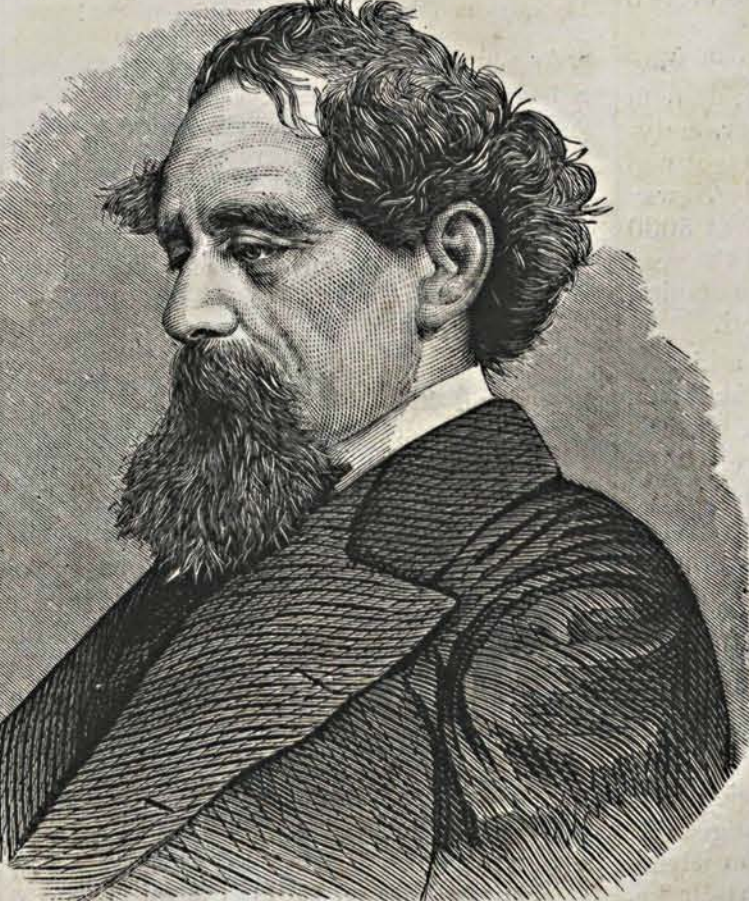
(1812-1870.)

Az angol regényirodalom napjainkban nemcsak terjedeleme, hanem valódi belső értékre nézve is oly magas polczra emelkedett, hogy ugyszólván egy egész új iskolának lett alapítójává Európa regényirodalmában. A régi, jó humoristáknak, Fieldingnek, Smollettnek, Swiftnek és Goldsmithnek, kik egy angol család könyvtárából sem hiányoztak, két, mindegyiküknél nagyobb utódnak kellett helyet engedniök s a vitéz Ivanhoe, a sokat járt kelt Gulliver és a hányatott wakefieldi pap társaságába új alakok léptek, kik az elődök népszerűségét nagyban megintátták. A két író eddig a két legnagyobb regényíró: Thackeray és Dickens, kiknek az angol regényirodalom mai mintaszerűségét köszöni. Sokban rokon e két író, egymáshoz; de sokkal több tekintetben ellentétei egymásnak. Az érzés s szenvedély hatalmában és teljességében, az alakok sokféleségében és igazságában, a jellemek változatosságában, a való élet előtűntetésében, főleg pedig a pillanatnyi inspirációnak az olvasót annyira magával ragadó nyilatkozataiban egyenlően nagy mind a kettő. De világnézetük nagyban elüt egymástól. Thackeray, a gazdag örökös, ki fényes vagyonnak hággott nyakára, részt vett az élet minden örömeiben és gyönyörűségében, fiatal éveiben nem ismerte a nélkülözést: mikor tollat fogott, hogy első, világhírű regényét megírja, már nem szerette az embereket és a világot. Hogy ugy mondjuk, csak azért látszott írni, hogy minél több embernek érzelmeit csufolhassa ki. Borús éj ködlik az ő tarka világa fölött s a szürkelet különböző árnyalatu színeit rakja reá. Dickens, ki jókor megkötölő a nyomorúság keserű kenyerét, ki legszébb ifjúsága napjait éjnap munkában töltötte, a nyomor ezer nemét látta maga körül, nem vesztette el bizodalját az emberekben és az emberiség

jövendőjében. Mig Thackeray gúnyos mosolylyal oltogatta ki a remény világot olvasói szívében, Dickens meggyújtotta ezt a kétségbeesés, anyagi és erkölcsi nyomor, süllyedés és bukás legirtózatossabb tanynáin is. Az ő derült bölcsészete és megvesztegethetetlen igazságszeretete elkísérték őt attól a percztől kezdve, melyben először fogott tollat londoni képei megírására, egészen addig, midőn kihullt az kezzeiből „Drood Edwin titká-“nak leleplezése közben. Az emberi viszonyok minden zugá-

hatalmával; a világ húsága felett csupán jókedvvel kacagott. Csufolta az élet haszontalanságait; de nem, mint a mizanthrop Thackeray, annak haszontalanságát. A nyomorultaknak, szegényeknek, szerencsétleneknek és sorsüldözötteknek leghűbb és állandóbb vigasztalója és legbátrabb szószólója volt ő a világ hatalmasai, ünnepeltjei, a gazdagok és boldogok előtt. Azért kísérte a legőszintébb részvét sirjába.

Élete nem gazdag érdekes eseményekben, csupán munkásságban és jöttetekben. Dickens

DICKENS KÁROLY.

ban talált valami felemelőt, a legsötétebb helyen is egy reménysugárt, melyre büszkén, örvendve mutatott a kételkedőknek. Ő szíve mélyéből szerette az embereket s kedélye nem volt megmérgeve. Csak az igaztalanságokat ostorozta humora, szatírája egész

Károly egy vagyontalan hivatalnok fia volt s 1812. febr. 4 én született Portsmouthban. Kiskorától fogva Chathamben és a londoni élet zaja közt nevedekett. Nagyon korán rá volt szorulva, hogy maga keresse kenyerét s egy ügyvéd irodájába segédül szegődött. Mig a vele majdnem egy idős Thackeray Páris szalonjaiban fényelgett, költötte vagyonát és ismerkedett az emberekkel, Dickens az életnek legmegrázóbb jeleneteivel találkozott. Ezek az angol dráma- és novellairodalmat már szélteben ismerő, költői hajlamu ifjú lelkében mély nyomokat hagytak. Két évig dolgozott Dickens az ügyvédnél. s e két év alatt meggyőződött arról, hogy az ő jó, érzékeny szívével és poétai hajlamaival nem született arra, hogy pörökert nyerjen meg a kancelláriai törvényszék előtt s a szegények gunyhóiban „sollicitorkodjék.”

Két év mulva elhagyta az irodát s alsóbb rendű lapoknál nyilvános tárgyalásokról, gyűlésekről irt tudósításokból éldegélt. Már ekkor irodalmi tanulmányokat is írogatott, kitünt lassanként a hírlapirodalom terén is és előkelőbb lapok munkatársává vergődött föl. Így a „Morning Chronicle“ben közölte először azon rajzait, melyeket utóbb „Sketches of London“ (1831-37) czimmel két kötetben, képekkel kiadott. Átalános és mély

volt a hatás, melyet e könyv a közönségre gyakorolt. Új volt e rajzok tárgya, új iránya, új alakja. Az ismeretlen írónak egészen sajátos; de hatalmas ereje nyilatkozott benne, melynek forrása, tápláléka és mintája: az angol népelet volt. A tér, melyre lépett, oly régi az általa mivel föld mégis új vala. Oly anyagból alkotott remekműveket, melyeket közönséges kézműves, mint használhatlanokat vetett volna félre. Erősen benyomultak olvasóinak lelkébe alakjai, melyek közül minden olvasója ismert egyet-egyet az életben.

Dickens nagy híre főleg a „Pickwick-papers” alapította meg 1837-ben. Két következő regényében: „Nicholas Nickleby” és „Oliver Twist”-ben ékeszölön fogja pártul a szegényeket és elnyomottakat a gazdák és kiváltságoltak ellenében; de egészen költőleg. Mind a két regény le van magyarra fordítva. „Twist” két kiadásban is megjelent; „Nickleby” áttüzetésére irodalmunk egy öreg munkása végső napjainak erejét szentelte; de a munka még nem talált kiadóra. Dickens későbbi regényei: „Master Humphrey's clock”, melyben talán legerősebb színekkel fest, „Barnaby Rudge”, „Dombey and son”, egy kevély és tönkrement bankár életének megrendítő rajza, „Martin Chuzzlewit” és „Hard times”, mindkettő most télen állni, Sőt tiltva van, hogy mélyen álmódozz, Mert hajh! sokak sorsod hamis barátja, S ajtódnál rést áll folyvást a gonosz!

Oh szegény nép! oh édes nemzetem te! Ki azt sem tudod: mi a nyugalom... Ki magad soha jól ki sem pihentél... S több vorejték, mint méz folyt ajkadon... Neked nem szabad még most télen állni, Sőt tiltva van, hogy mélyen álmódozz, Mert hajh! sokak sorsod hamis barátja, S ajtódnál rést áll folyvást a gonosz!

Azért légy éber. légy gondos s vigyázd! A vést ne féld, ne rettegj sommitól! Ha int a perc, ha megmozdul a zászló: Indulj! s utadban minden gát kidől! Nézz apáidra, kik mint nyalka véresek A verébajrt — az ellent úgy üzik; Szíved az intó példakát megértse: Ne szítsd testvérre a testvér tüzeit!

Oh légy bátor, mint őseid valának! Fejedet tartd fenn, hadd lássák szemed, E szemeket mik hajdan féltélnek Jósoltak egykint halált, életet! — Jövőd egén sok vérszélhő borong még... Hogy fennmaradj, sokat kell küzdened! Ha nem csüggedsz, tán még eljő a jobblét, De hogyha félsz, úgy végkép jaj nekéd!

Ne feledjük, hogy kik valának a multban, S hogy szívünkben apáink vére foly! Ne nyoszörögjünk, hogyha tán bajunk van, Rágódva titkon, mint a gyöngye moly. A mi csillagunk rettegést nem ismer, Oh a mi sorsunk nem a béke, csend!... Minket tusára teremtett az isten, S kik ezt tagadják: mind, mind vétkesek! —

A magyar és hazája.

Patterson Arthurtól.

Mióta a vasutak mind terjedelmesebb teret kezdenek befogni hazánkban is hatalmas szállaikkal, — mióta rajtok az egész Európa előtt oly rémletes színbe öltöztetett magyar rónákra is behathat a félnék külföldi, a nélkül hogy el kellene szánnia magát egy pusztai csárdában „szegény legények” közt virasztani át egy-egy borzalmas éjet — azóta mind többeget csal a tudni vágyók közül hazánk Alföldére a hír, mely ennek vadon szépségeit sokszor túlozva is rajzolja képzeletök elé.

Ez utazók itt mi tölünk, s mi viszont ők tőlök tagadhatlan sokat tanulunk, — nem a megszokott szempontból, más, egészen új oldalról látni a tárgyakat. Ezért mindig bizonyos érdeklődéssel halljuk az ily idegenek megjegyzéseit a mi viszonyainkra, ők a legelfogulatlanabb bírálóik ezeknek.

Hazánk ez idegen látogatói közül kétségkívül egyik legfigyelemre méltóbb Patterson

Ne feledjük...

Ne feledjük, hogy kik valának a multban, S hogy szívünkben apáink vére foly, Ne nyoszörögjünk, hogyha tán bajunk van, Rágódva titkon, mint a gyöngye moly... A mi csillagunk rettegést nem ismer, Oh a mi sorsunk nem a béke, csend! Minket tusára teremtett az isten, S kik ezt tagadják: mind, mind vétkesek!

Oh szegény nép! oh édes nemzetem te! Ki azt sem tudod: mi a nyugalom... Ki magad soha jól ki sem pihentél... S több vorejték, mint méz folyt ajkadon... Neked nem szabad még most télen állni, Sőt tiltva van, hogy mélyen álmódozz, Mert hajh! sokak sorsod hamis barátja, S ajtódnál rést áll folyvást a gonosz!

Azért légy éber. légy gondos s vigyázd! A vést ne féld, ne rettegj sommitól! Ha int a perc, ha megmozdul a zászló: Indulj! s utadban minden gát kidől! Nézz apáidra, kik mint nyalka véresek A verébajrt — az ellent úgy üzik; Szíved az intó példakát megértse: Ne szítsd testvérre a testvér tüzeit!

Oh légy bátor, mint őseid valának! Fejedet tartd fenn, hadd lássák szemed, E szemeket mik hajdan féltélnek Jósoltak egykint halált, életet! — Jövőd egén sok vérszélhő borong még... Hogy fennmaradj, sokat kell küzdened! Ha nem csüggedsz, tán még eljő a jobblét, De hogyha félsz, úgy végkép jaj nekéd!

Ne feledjük, hogy kik valának a multban, S hogy szívünkben apáink vére foly! Ne nyoszörögjünk, hogyha tán bajunk van, Rágódva titkon, mint a gyöngye moly. A mi csillagunk rettegést nem ismer, Oh a mi sorsunk nem a béke, csend!... Minket tusára teremtett az isten, S kik ezt tagadják: mind, mind vétkesek! —

Benedek Aladár.

Arthur, a többek előtt ismeretes angol utazó, ki három ízben járta be több irányban hazánkat, először 1862-ben, másodsor 1864-ben, s harmadsor 1867. táján, ez évek közben hosszabb ideig időzött a fővárosban, s többször becses ismertetést küldvén hazánk alkotmányos küzdelmeiről innen a helyszínről az angol lapoknak.

A mű, mely két vastag kötetben nemrég jelent meg Londonban: „The Magyars, their Country and Institutions”, — ez utazások alatt szerzett tapasztalásnak eredménye.

Ezért érdekesnek tartjuk szokásunk szerint bemutatni legalább rövid kivonatban e műnek néhány részletét.

I.

„Bolond nagy falu,” kiáltott fel a hg. Eszterházy juhász, midőn 1855-ben legelőször megpillantotta Londont. Ugyanezen szavak jöttek számba önkénytelenül nekem is, a mint a nagy kálvinista templom tornyából megláttam a „széles utcájú” várost, a mint Gerando nevezi *Debrezent*. A házak itt majdnem mind földszintiek, egy emeletet kevés van, a még magasabbakat pedig újunkon meg lehet számlálni. Ezek többnyire csak középkületek. Azonban a város mégis Magyarország nagyrészenének kereskedelmi központját képezi, habár kereskedelmi jelentősége még nagyobb volt, míg a vasutak nem terjedtek el az országban.

A régi jó időkben e város négy országos vásárján évenként oly jeleneteket tárt előnkbe, mint most Nijoi-Nowgorod. Sőt még most is sokan gyűlnek össze homokos téren, hol a fasátrak roppant tömege van felütve, vagy ideiglenes boltok állanak, míg távolabb a „baromvásár” tartatik oly porfelhők között, minőről Angliában nem lehet fogalma az embereknek. 1848 előtt a zsidóknak, kik megjelentek e vásárokon, nem volt szabad bent hálai a város határain belül, s a kereskedőknek nagy része még is kint hál árui között.

A magyar szerezet kis dolgokat nagyokkal hasonlítani össze. Így Debrezent gyakran nevezik a magyar, vagy „kálvinista Rómának.” lakosainak legnagyobb része kálvinista levén. Valóban főépület, mely az egész város felett dominál, — nem a város háza, hanem a reformátusok nagy temploma, a legnagyobb és legnyomult épület az egész Erdély és Magyarországon. Hátamögött áll, egy kis kert által elválasztva csak, a *kollegium*, hasonlólag a legnagyobb épület az egész Magyarországon, melylyel a protestánsok rendelkeznek nevelési czélokra.

Debrezen eredetét — mondhatni a véletlenek összetalálkozásának köszöni; 13 falu lett a török betörése idején elhagyatva, s ennek lakossága gyűlt össze Debrezen tulságos nagy területére, mely Palugyai szerint 18 geographiai négyszög mérföldet tesz. A város évi jövedelme az erdők, legelők stb.-ből 800,000 ftot tesz. 1848 előtt összes járuléka az állam terhehez 32,000 ft. volt. Ezen időkben a „civis”, a mint a debreczeni polgár szereti nevezni magát, nem ismerte, hogy mi az személyesen fizetni adott az államnak. A község megválasztott tisztviselője fizette meg a közjövdelemből, a mit a „fiskus” kért. Hogy mennyire elmúltak a boldog aranykor napjai, eléggé mutatja azon körülmény, miszerint 1866-ban csak a hus- és borfogasztási-adó 70,000 ft volt.

Egy angol úriember, ki közelebb egy angol társaságban Magyarország, és a magyarok felőli nézetét fejtegette, a magyar protestánságról úgy nyilatkozott, hogy az, ha nem közvetlen az államtól is, de a helyhatóságoktól az államsegély egy nemében

részesül. Midőn ez állítást elmondottam egy ismerősömnek, a ki szereti magát debreczeni „civis”-nek nevezni, azt felelte rá: hogy ez könnyen megbocsátható tévedés egy idegennek, s kifejtette, hogy miként származhatott. Magyarzata ez: — 1848 előtt a törvények szerint a nem-nemes ember birtokképtelen volt, és a szabad királyi városok kiváltsága abban állott, hogy ezek egyenként a törv. által egy nemes személynak tekintve, mint ilyenek testületileg bírtak a birtokszerezési képességgel, míg egyesek, az ily községek tagjai nem vásárolhattak saját nevére birtokot, hanem csak a „nemes város” nevében. Innen származott aztán, hogy az ily községek politikai hatóságai nagy terjedelmű privát vagyon fellett is rendelkeztek, melyet a város nevében bírtak a magánosok.

Sőt ebből még egy más körülmény is fejtelt. Azon szabad városokban, melyeknek lakossága kizárólag, vagy majdnem egészen protestáns volt, a megválasztott politikai hatóság volt egyszersmind a vallásos község egyházi hatósága is vagy a mint a magyar protestánsok mondják, az *ekklézia*.

Igy a debreczeni városi tanács három karaktert egyesített magában; — ez volt a politikai hatóság, s mint ilyen a privát vagyonnak *ex officio* gyámja, és a kálvinista gyülekezetnek presbyteriuma. Mint ilyen tehát a helyett, hogy a közösen igazgatott birtokok jövedelmét elosztotta volna a polgárok közt, s aztán ugyanazoktól szedte volna be az egyház és iskola fenntartására szükséges adót, oda egyszerűsítette a dolgot, hogy a közjövdelemből legelőbb is levonta az egyház és iskolára valót, és csak a többit osztotta aztán fel. Így pl. az erdőből, melyet a magánosok szintén vásároltak, a város részére minden évben leválnak $\frac{1}{10}$ -od részt, s ebből néhány száz ölet kivésnek a collegium fűtésére, s a lelkészek és tanárok szükségére, és csak azután osztják ki a többit az erdő valódi vásárlói közt. Ez azonban a mint látható, mind csak önkéntes adományozás, jól lehet a politikai hatóság által eszközöltetik. (Folyt. követh.)

A moldvai csángókról.

(Vége.)

Említettük, hogy újabb időben a moldvai csángók közt a protestáns missió foglalta el azt a tért, melyet a magyarországi katolikus püspöki kar földelet volt, midőn a lelkipásztorokdást az olasz missió kezébe hagyta juti, melynek befolyása alatt teljesen megszűnt egy lelki, mint a nemzetiségi kapcsol, mely azelőtt a dunai fejedelemségekben lakó magyarajkuakatsz.-István koronájának alattvalóival egybeköté.

A protestáns missió működésére vonatkozólag szintén igen érdekes részleteket találunk a „Veszely, Imecs és Kovács utazása Moldva-Oláhonban” című munkában.

Tekintve azon régi ünfeledtséget, szenttelenséget és oryeltelenséget, — írja naplójában *Imecs* — melynél fogva valaha a magyar kath. egyház ezen országbeli missióját idegeneknek engedte át; s melylyel az új missiónak idegen és a valódi lelki cél természetével is ellenkező gazdálkodását szadzok óta érdektelenül és mozdulatlanul nézi: igen természetesen találom, ha találkoznak melegebb honi érzelmi katolikusok is, kik örömet benyugvással néznek azt, ha a protestáns első magyar missió Moldvában elfoglalhatná azon tért s biztosíthatná a vallás mellett azon nemzetiségi legszenzibb érdekeket is, melyeket a kormány és magy. kath. egyház valaha földava kockáztatott, s melyeket ma visszaküzdni, illetőleg biztosítani késik és elfelejté! A prot. missió is sok korlátossággal küzdött s most épen nyomatékos és tekintélyt kockáztató és tönkre-vert meghasonlások által ernyesztetik, melyek a missionariusok népsze-

rüségét és befolyását csökkentik, s így a prot. missió előmenetelét zsidabiztosítják, ezéjárt hátrább vetik, de végképen akadályozni még sem fogják, ha katolikus részről lényeges reform nem történik. Czelder maga érdekes vallomásokot tesz a csángók irányában szándékaira nézve. „Az én csekélységemben — írja Czelder — azon munkakör jutott, hogy az itt elszórt református magyarok vallási ügyével, mennyire a körülmények engedik, nemzeti érdekeinket is egybekapcsolhatam. 1861 óta a magyar róm. kath. klérus tisztelt főnökeihez a vallási és nemzeti pusztulás szélén álló csángó magyarok ügyében irt levelezésem sikerrel maradt; több jeles hazánfiával értekeztem ez ügyről, de nem láttam észrelvezetőnek még, hogy ezen irti és olvasni nem tudó testvéreinket tömegestől vallásilag áttértessem, s így a mogmaradásukérti felelősséget magunkra és magamra vonjam.” „A magyar kath. papok idején ezen magyar törzs híven megtartotta nyelvét, nemzetiségi érzelmét s multjának becses hagyományait. Csak miután meg nem magyarázhatók okból a magyarországi róm. kath. klérus a pápai kormánytól engedé át ezen nép vallásos ügyét, mely mind a vallás, mind a nemzetiségi kimondhatatlan kárára megalapítá itt az ugynevezett *rómái olasz missiót*, — mely annyiból állt, hogy ide olasz papokat és püspöki helyettesit küldöttek a moldvai fejedelmek tudtával, megegyezésével, vagy, épen a magyaroktól félelem miatt, kérével is, — kezdett e magyar törzs nemzetileg is pusztulni, mely így tart maig. Néhány évtized, — s csak emléke marad annak, hogy Moldva hajdan egészen magyarok által lakott föld és ország volt; s e már ma csak töredék magyarság elpusztulásáért, melyet hét esztendő alatt a mi szegény prot. magyar missiónk meg nem menthetett s egészen meg nem monthet, a magyarországi róm. kath. klérus felelős a magyar nemzet történelmi ítélszéké előtt!”

A *szászok* községben, mely katolikuságára nézve, lévén benne mintegy 200 kath. magyar lélek és templom. Klézse anyaközség egyik fiókja, Czeldernek eükorüit ref. hitközséget szervezni s egyháza számára az új földesúrtól 25 holdnyi földet nyomni. E község, a csángóság délszaki előőrsét képezi, honnan igea könnyű és természetes volna ószak felé a gyarapodás. Szászok reménydús ref. telep; a *beszerzei* és *tatrosi* vicariatusok határánál fekvő, alkalmas érintkezési pontot képez minden felé. Szemmel tarthatja innen a Tatros melléki magyarokat; megjegyzendő pedig, hogy épen e tatrosi vonal leginkább az, melyet Moldvába szállongó vérokonaink követni szoktak. Kijáradalukat tehetni innen *Foksány, Domnesti, Aszud, Baratest* és *Bákó* felé, mint a miképen Cz. e helyeket látogatta is, mindenütt magyarul hirdetvén az evangéliumot, s a ref. missiónak gyökérszálakat eresztvén. A csángók szomszédságában már megalakult prot. községek második a *foksányi*, mely nagy gyarapodás és virágzással néz szembe, miután a kálvinizmus és lutherizmus itt egyenlültek, s a Gusztáv-Adolf-egylet részéről eleven pártolásban részösül. Mindenesetre figyelemre intő körülmény a katolizismusra nézve, tudva főképen azt, hogy Cz. csak alkalomra vár, a mikor csángóinknál szélszerűbben fölléphetessen.

A csángó-földön kívül nevezetesen Galaczon, mely a ref. missió fókohelyét képezi, prot. ügyben történő törekvéseket már érintettük. Itt magyar elemi tanodát, könyvtart s olvasó-egyletet is állított a buzgósgáért elismerést érdemlő Czelder, bárha irányja nemzeties jellem a mostani missió villongás alkalmából gyanusan domborodik is ki. Protestáns (lutheránus, kálvinista) összesen 28,903. l. és 12 templom van egész Romániában; mennyi jut ebből Moldvára? adataim nincsenek; hanem annyit ismételhettek, hogy a *ref. missió Moldvában is egy vallási, mint fontos nemzetiségi hivatását fel látszik fogni*.

Meg kell jegyeznünk, hogy az, a ki e rajzokat írta, maga is katolikus pap lévén és székely a mellett, hogy fájdalommal látja a csángóknak nemzetiségükből való kivételését, — másrésztől nem örömet nézi, hogy a protestantizmus folyton nyer ott tért, ahol a katolicizmus veszt, mert maga adta föl. — Előttünk magasabb nemzetiségi és fajrokonsági szempontok az irányadók; mi örövendénk, ha a magyarországi püspöki kar visszahódítaná itt elvesztett befolyását; támasza volna akkor a magyar nemzetiségnek, mint volt eddig. De másrésztől csak hazafias örömmel kell fogadnunk, ha a pro-

testáns missió fölleleli a magyarországi katolikus püspöki kar által elejtett szerepet. S a mennyire örvendünk a prot. missió sikerének, mely támaszává válik a csángók nemzetiségének, ép annyira sajnáljuk azt a villongást, mely újabb időben a missió keblében kitért, s megakadályozza — hazafias szempontból csak elismerést érdemlő működését.

Még egy más szomorú tárgyat kell megemlítenünk: a székely leányokkal való vásárlásokat.

A Galacza bevetődő magyar fiatalok mindkét nemből, de a leányzó sokkal számosabb, mint a legény — mondja utazók. — Ezek mint darabontok vendéglőkben s utcákon, mint hajóslegények, s mint iparosok lelnok alkalmazást. Ez utóbbi legtisztességesebb foglalkozás volna, de a magyar ifjakat a mesterek kevésbé kedvelik, mint önféjű, feleselő, rakoncátlanabb fajta. Más nemzetiségű legények mérsékeltébbek, szorgalmasabbak, s így ügyesebbek is, mint a magyarok. — A leányzókat mint szolgálók szoktak fölvetetni, de aztán nemtelenebb czélokra is alkalmaztataak. Többnyire Felcsik és Háromszék felől jönnek errefelé. Leginkább görög két eji öket martalékol. Ezek nem csak esztőkesen, hanem torvszerűleg, ügyvivők, alkuszók s szekererek által is szokták a leányokat birtokukba játszani. A görögök a legvagyonosabb fajta teszik s annyira fájtalanok, hogy 40—50 év előtt nőülni sem szoktak, ha a szabadoncz kéjnek annál függetlenebbül áldozniassanak. Az ekeknél lévő nők feltételeknek néha csillogóbb állásukra, melynek nyomoru csábjai nagyon ingerlik az időnként kijövő többi fehérepet is hason káprázató, aljas életre. Eféle vászonnépek máris tudakolództak az iránt, hogy vajjon mi nem épen az ő hazaszállításuk végett jelentünk-e meg? mert azt nem szeretnék. Érzik a szerencsétlenek, hogy helyzetök nem természetesszerű és feltételeknek rá. Ezek tetemes száma jóformán még nem is állandósul, hanem üzér-kezeken át mint árucikk kezd tovább szállítatni s mint a rozspénz, viláfgorgalmi útjára állani, mint a képet s jellemvonásokat róla a közhasználat érdes fogai le nem ráspolozzák!

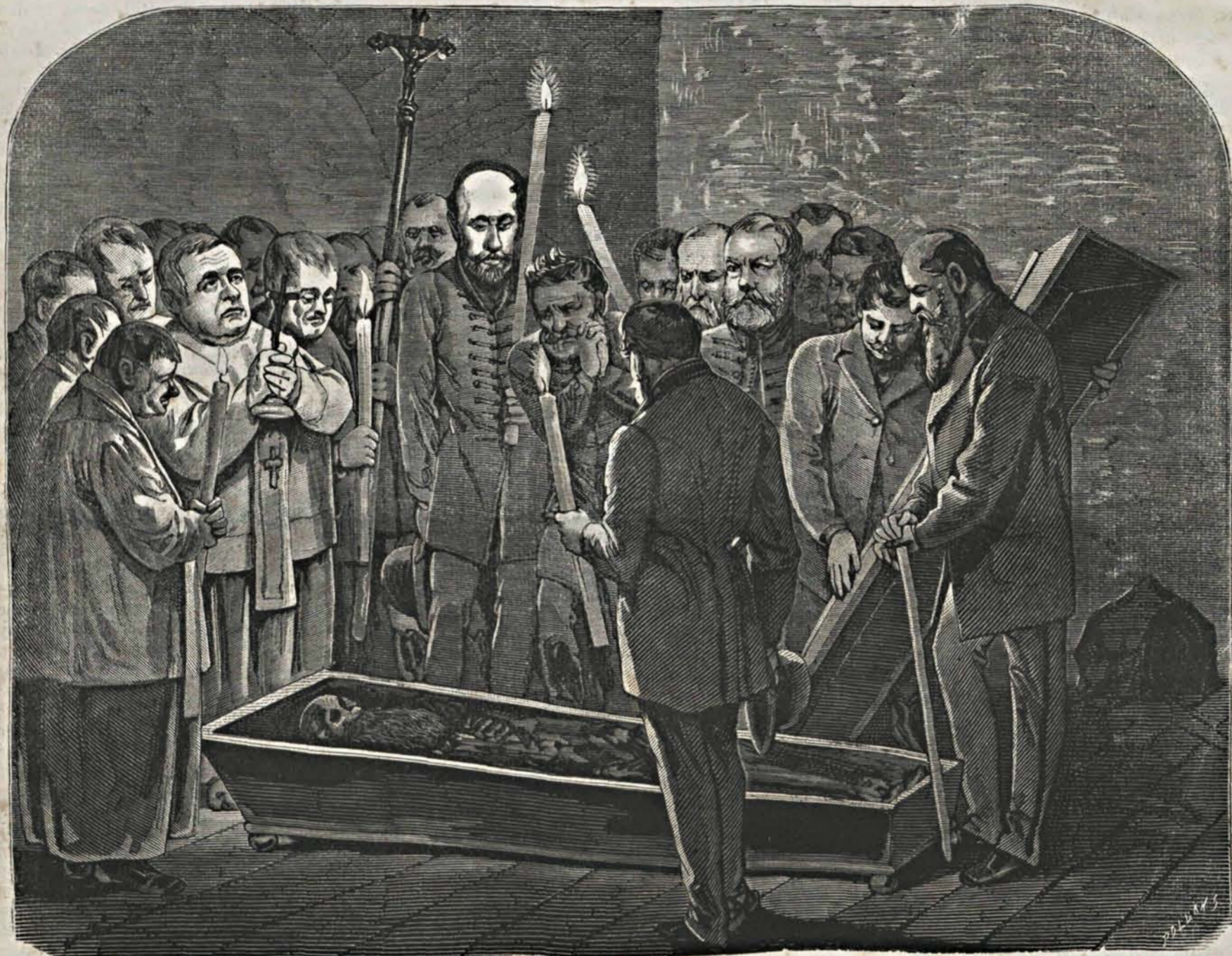
Gondolkodva az ily leányok elafajlása fölött — mondja utazók — el kelle ismernem, hogy minden egyéb elnyomorító állami, kormányzati és szülőföldi okok mellett a székely nők föltűnő súlyladesének főoka: a székelyföldi nevelés, kivált a nőnevelés hiányában áll. A székelyföldi népisoklák alig járja a tankötekes gyermekek egy negyedrészre, ezek jobbára fiuk. Elkülönözött leányiskolák még módosabb községekben sem igen vannak. Ronszszereztetebb elemi leány-iskola egész Csikban nincs egy is. Vasárnap kerestyén tanítások szintén nincsenek, mert ezek az illető községek kényelme ellen voltak. De ha buzgósg az egyházi részről volna is, a családok érett belátásának hiányán, s a hatóságok közönyösségén hajtótörést szenved az is. Hol és hogyan neveltetnek tehát a leánykák? szülői, családi körben? Meg kell vallanunk, hogy a családok $\frac{1}{10}$ része is alig bír némi föltétellel arra, hogy az anya leányának a szükséges erkölcsi irányt, szellemi képzést, szóval nevelést megadhassa. „Nemo dat, quod non habet.” Ha a családoknak megvolna gyöngéd erkölcsi érzéke: vajjon oly könnyen kitennek-e a 12—13 éves gyermekeket annyi ráváró kísértetek- és veszedelmeknek, mint a mily könnyen székéro szokták őket pakolni? Vajjon ha az ifjunak volna igazi vallásos hite és öntudatos lelkiismerete, ha bővebben tanulta volna a dolgok értékét megbecsülni: oly könnyen el lehetne-e őt is csábítani akár vassóttabb társának egy rongy öltözék fitogtatásával, akár a lelketlen szekeresnek és üzér-társainak egy pár arany igéretésével, akár itt kián az elvetemültéges mázás rabjainak csábos ingerlései által? ... Meg vagyok gyözdöve, hogy nevelési alap mellett leányaink nem merülnek azon erkölcsi alantságra, melyben különben fetrengnek s ha talán elcsábítatának is, a romlás állapotba nem válhatnák bennök, hanem a mult ártatlanság lelki tudata egyfelől, s a szomorú családás fájdalom másfelől megmenthetnék őt az erkölcsiesség, a család és nemzeti társadalom számára. Azt gondolom, e szerencsétlen lények épen azért annyira szánandók és azért lennének megóvandók, mert kellő neveltség hiányában azt sem bírják felogni: mit és mennyit vesztenek a haza elhagyásával, a nemzeti szokások és öltözék levételésével, s végre a mi fő, ártatlanságuknak, egészségüknek és életüknek martalékol dobása által! — Az eddigi tapasztalás

megmutatta, hogy a hitfelekezetek nem elégségesek az állam közbejövése nélkül általános nevelést fogantatni. *Rumania megelőzte népoktatás tekintetében a magyar törvényhozást.* Láttuk ugyan, hogy a csángó falvakban mindenütt népiskolákat állított föl. Elküldötte mindenüvé az ifju tanítókat, ki román nyelven tanítja a magyar gyermekeket. Iskolát építeni, azt fölszerelni, a tanítókat fizetéssel ellátni, — ez mind az illető községek kötelessége. A gyermekeknek tehát nyakra-főre tanulniok kell olvasni, írni, számolni és a nyelvet. S bár a kormányknak éppen a csángóknál érvényes ez az eljárás modora- és buzgósgában az oktatáson kívül egyéb czélja is lehet, t. i. a fajnak románizálása: mindazáltal azon ürügyül használt követelménye ellen senkinek sem lehet kifogása, miszerint az államnak saját érdekében is kötelessége gondoskodni arról, hogy hívei a polgári műveltség elemeiben (írás, olvasás, számolás) mindenütt részesüljenek. Itt hiányzik ugyan a nemzeti értelmű és vallásos alapú nevelés; de majd fogják azt Magyarhonban a felekezetek pótolni;

tett, az összerokadt eredeti koporsó felbontott, hogy a holttest ugyanazonossága megállapíttassék. E jegyzőkönyv részletesen leírja a húsz év előtti eltemetett test ekkori tekintetét. Szerinte „az egész hullá-maradvány posztótkelméből készült ruházatba volt öltöztetve; egyes részeit illetőleg, még tisztán meg lehetett különböztetni a jelen voltak emlékezetében élő dús szakált, természetes vörösbarna színezetével; a magas domboru homlokot, egészen kopasz fejtetőt és a szakálhoz hasonló színű hajzatot a két halántékon és a koponya hátsó felén. Sőt a homlokosont behorpadt balfelén, a horpadás szélén, egy határozottan sámaszélű, -ed hüvelyknyi átmérőjű, félkör alakú rés is lehetett látni, mely egész valószínűséggel a koponyába hatolt golyó által okozottat.”

Másik képünk a roppant terjedelmet öltött gyászmenetet ábrázolja; a koporsót vivő pompás gyászkozsit, a halott hozzátartozóit vivő fekete hintókat s a zászlók és kísérők egy részének csoportoztatát.

szegény tanuló egyetlen luxusát kívánván éldelni. Lépteimet az Új-épület hátulso oldala felé irányoztam, szokásom levén ottan sétálni és tanulmányi, miután a város felé levő ellenkező oldalán az Új-épületnek a mulatságkedvelő közönség a Széchenyi-féle berekben szokott járdogálni. Alig hogy Hompel bonczatánát tárgyaló tanuló könyvet felnyitottam, egy nagy ember tömeg férfiakból, nőköl, irjak, aggokból álló tödult minden oldalról felém, és a nagy csödület kényszerített könyvet betenni, és ezen tolongásnak okára jutni. Miután észrevettem, hogy valamennyien az ottani felhalmozott farakásokra törekednek felmászni, magam is azt tettem anélkül, hogy legkisebb sejtelmem lett volna arról, hogy vajon mi történend ottan; tekintetem mindentelék szétkeringot, valahogy végére jártam és megtudtam: mi legyen tárgya a közönség figyelmének. Az alatt, hogy én így szóltam várakozva ottan álltam, lovaskatonák guldostak elő és sorba két oldalra felállottak, ezekhez csatlakoztak sok harcosok, kiknek közepén egy magas alakú, tiszteletet parancsoló

Batthyány-gyászünnepe: A holttest áthelyezése a Ferenciek sírboltjában.

az álladalom gondoskodjék, mint itt Romániában történik, eszközökről és executiv hatalomról.

Ajánljuk e szomorú rajzot közoktatásügyünk vezetőinek figyelmébe. L. B.

A Batthyány-gyászünnepe.

Ismét két képet adunk e soká emlékezetben maradó gyászünnepekről, az első magyar miniszterelnök tetemeinek ünnepélyes eltakarítására vonatkozólag.

Egyik a holttestet magát ábrázolja, a mint az, még lenn a sírboltban, egyik koporsóból a másikba áthelyeztetett. Az ünnepélyes cselekvélynél jelen volt rajzolónk, a körülállók közül többeknek felismerhető arczképeit is adja a képen, melynek központját maga az enyészetnek indult holttest képezi. Olvasóink emlékezni fognak még azon jogyzőkönyvre, mely Pestváros bizottsága részéről akkor vétetett föl, midőn a kivégzett miniszterelnök holtteste a Ferenczrendiek sírbolt üregéből kivete-

Érdekesnek tartjuk még itt az 1849. október 6-iki gyászemenetről, bár új adatot nem tartalmaz, egy akkori izraelita orvos-növendék, most décsi gyakorló orvos dr. Friedländer napló töredékét közölni, melyet mint esetleges szemtanu, a kivégzés benyomása alatt még, héber nyelven irt naplójába, s melyet egy ismerőse, — kinek kérésére azt dr. Friedländer maga fordította le, — velünk közölni sziveskedett.

E napló-töredék itt következik:

Pest, 1849. október 6-án.

A míg csak élek, és a míg a testem és lelkem közötti kötelék meg nem fognak szakadni, élénkem meg fog maradni emlékeimben az, a minek ma Tischi 21-én (okt. 6-án) sátoros ünnepünk egyik fél ünnepe napján akaratlanul szemtanuja valék. Miután lakásom nagyon szűk, melybe a nap csakis a nyitott ajtón keresztül lóvelhette be némileg sugarait, elhagytam azt este felé a végett, hogy egykissé stáljak, és üdítő levögöt szívjak, egy

személy volt hóféhér arcczal, kopasz fővel és hosszú szakállal. Ezen férfiú — a mint a körülállókól megtudám, állítólagos árulásért halálra lón ítélve. Borzadály futá keresztül egész lényemet, midőn bővebb megtekintés folytán észrevettem, hogy ez ugyanazon férfiú, ki a miniszterek között az első helyet foglalta volt el. Sokan ötlet hazaárulónak tekintették, ki ide-oda ingadozott, és ki polgártársai irányában nem öszintén viselte volt magát. Most már az ő miérettünk kiontott vére tanúságot adand hazája és népe iránti szeretetéről. Vérem folyása megállott, és majdnem kővé váltam volna, midőn ötlet méltóságjeljesen és minden támasz nélkül szemlélttem magam; az ő átszemlélt arca tanusította magasztos jellemének tisztaságát, egy nagy szívének ártatlan voltát, az ő a közönség felé irányozott tekintete, azt látszaték mondani: „Nézzetek ide, vérem engemet tisztára fog mosni minden gyanusítástól, minden szennytól, melyet ti az én characteremen nehezülni véltetek. Halálom nektek tisztán ki fogja tüntetni, hogy engemet ártatlanul rágalmaztak. Hazám boldogsága volt czélja éltetnem, és semmi

hivatal, semmi érdemjel nem lett volna képes engemet e czéltól eltéríteni.” Majd letérdelt, és miután magasztos arczáról letörülte volna a verítéket, reászogették a jágerok fegyvereiket, czéloztak, tüzet adtak, és a lélek elvált testétől.

Az alatt, míg ezen tragédia itt lejátszatott, az épületnek a város felé levő oldalán a stálók egy katonai zenekar zenéjének víg hangjaiban gyönyörködtek! . . . .

Gróf Batthyány Lajos 1849-diki temetésére vonatkozólag teljesen hiteles forrásból ujabban még a következő részletekről értesültünk:

A grófné férje holttestének átvételével dr. Hausmann, a család házi orvosát bizta meg, s neki ez iránt írásbeli felhatalmazást is adott. A kivégzés után a holttestet a katonai szabályok szerint három óra hosszat a vesztőhelyen hagyatott, a katonaság által őrizve. Ez alatt sikerült dr. Hausmann fáradozásainak — noha nem csekély nehé-

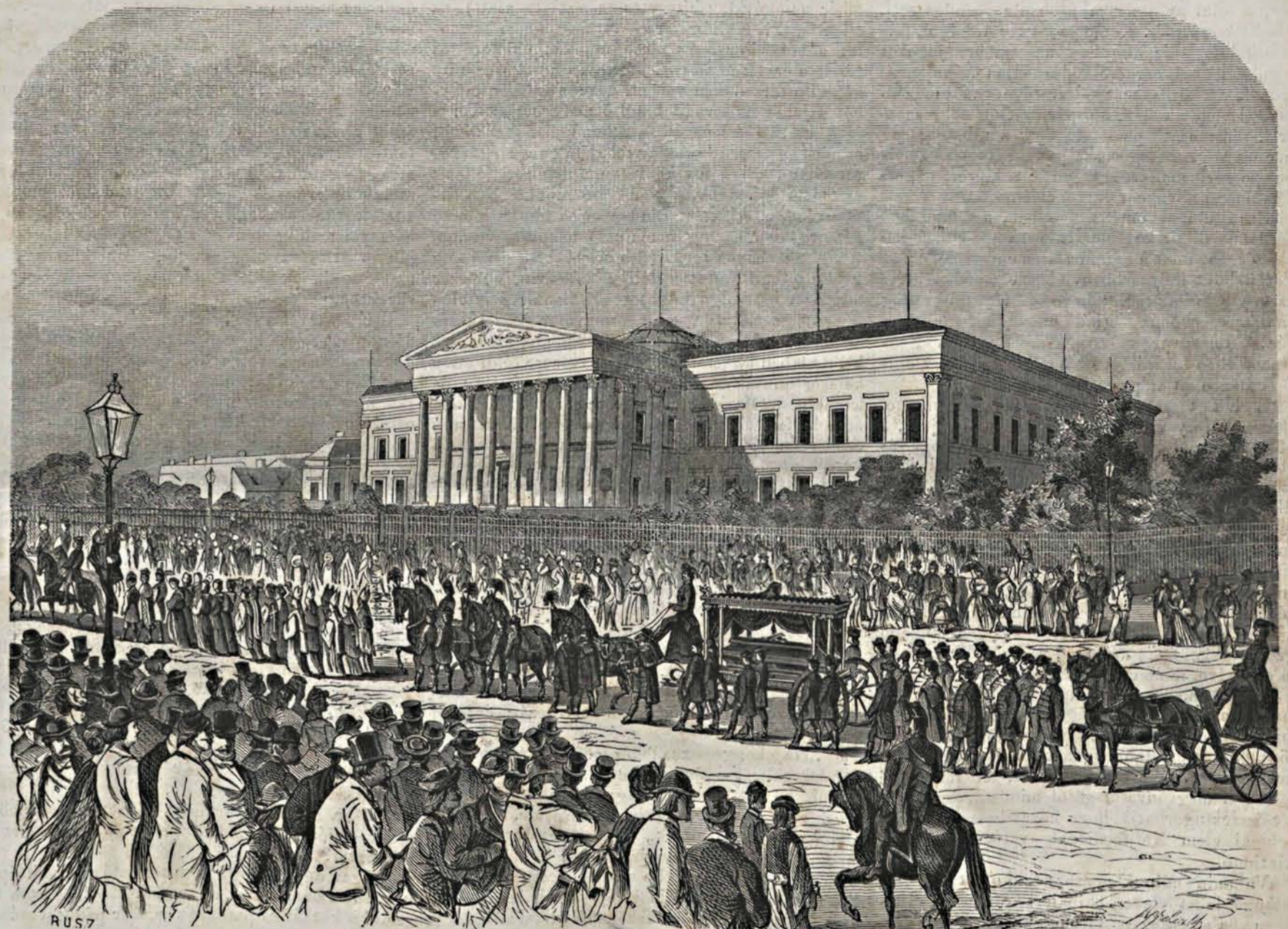
gasztalnam s látnám el a végtusára szükséges szenteségekkel a szerencsétlen elítéltet.

Első dőndőmnök tartottam magam a grófnét rögtön felkeresni, kit legkínosabb lelki küzdelmei s fájdalmai között, de egyuttal bámulatos rezignációban találtam. Mondhatom, alig voltam életemben annyira megatva, mint eme komoly percekben. Iparkodtam nemes lelkét vigasztalni, különösen a kimondott halálos ítélet végrehajtásának hihetlen voltánál fogva annál is inkább, mert ez valóságos meggyőződés volt, annak tudata mellett, miszerint a miniszterelnökségről jökor visszalépett gróf soha ily szigorú ítéletre okot nem adott, a kimondott ítéletet csak fokozott visszaretentésnek magyaráztam, mely bizonyára megkegyelmezéssel fog végződni.

A grófné rövid habozás után belenyugodván szavamiba, látszólagosan csendesebb hangulattal iróasztalához ült, férjének szólándó egy kis levele irásához fogott s azt bepecsételve kezembe nyújtotta fenebbi kérelmének ismétlése mellett: vigasztalnam meg szerencsétlen férjét, s ez alkalommal adnám át neki e levelkét is, miután az

grófnét arra birni, miszerint még az éjjel Csurgóra utazék. — Batthyány Lajos első miniszterelnökünk csakugyan másnap ki is végeztetett s bonczolás végett a Rókusról nevezett kórházba vitetett.

Dacára ama sok, akkoriban ugyan elég veszelés kellemetlenségnek, melyekbe a fenemlített ábbával együtt a fenebbi látogatás miatt a hadi-törvénysek előtt jutottam, most miután a család bizalmával annyira megtisztelt, minden gondom oda irányult, hogy a boldogultnak hült tetemei legalább tisztességes eltakarításban részesüljenek. Felkértem tehát a kórola akkori igazgatóját, engedné meg, hogy a boldogult a sz. Ferenczrendiek kriptájába vitethessék, mit ő azonban a kapott szigorú parancs folytán nem tartott megengedhetőnek; végre mégis sikerült őt arra birnom, miszerint megengedte, hogy saját felelősségemre a jözsefvárosi temetőben történhessék az eltakarítás. Ezek után siettem a boldogult Dank Agáphoz, a sz. Ferencz-rendiek akkori házfőnökéhez, ki, mondatom, valóban hazafias kegyelmelettel s visességgel, késznek nyilatkozott előadott szándékom kivételére

Batthyány-gyászünnepe: A temetési menet a nemzeti muzeumnál.

széggel — a katonai hatóságoknál kieszközölni, hogy a holttestet a három óra elteltével felbonczolás végett a Rókus-kórházba szállíttathassa s azután a pest-jözsefvárosi temetőbe, egyszerű, névtelen és jel nélküli sírba eltemettethesse. A holttestnek a család sírboltba szállítása határozottan megtagadtott. Dr. Hausmann szállította el tehát okt. 6-án este a holttestet a vesztőhelyről a Rókusba.

A 49-ki temetés további folyamát egy másik szemtanu Szántóffy Antal, akkor pesti alesperes-plebánus, most prépost és esztergomi kanonok részletesen leírja a Reformban. Levelét eddigi közleményeink kiegészítéséül itt átveszszük.

1849-diki október 5-én a délutáni órák egyikeben tekintetes Bártfayné asszonyság, gróf Károlyiék levéltárnokának hitvese, hozzám mint akkori pest-jözsefvárosi alesperes szoborhoz kikocsizott, s azon engem meglepett szomorú hirt hozta, miszerint Batthyány Lajos halála iránteltet, egyuttal megkérvén a grófné nevében, vi-

ítéletkimondása óta neki férjének látogatása megtiltatott. Én tehát Isten nevében minden habozás nélkül utnak indultam és az Új-épületbe belépvén az őrtálló katonaságnál szándékomat bejelentettem, mire az őrség parancsnoka a nélkül, hogy nevetem után tudakozódott volna, azonnal a börtön-felügyelőhöz vezetett, ki is minden további kérdészködés nélkül maga felkisért az elítéltek egyik teremébe a grófhöz.

Én ugyan a grófhöz fordultam, ki kezét nyújtotta, de mivel szemközti a velem jött börtön-felügyelő foglalt helyet, az ablaknál pedig a fegyveres őrkatoná állott, vele bizalmas szót nem válthattam és egyedül csak a grófné üdvözlötét nyilváníthattam — egyházi szolgálatomra pedig már szükségem nem volt azért, mert ebben engem gr. Károlyi francia abbéja megelőzött volt.

Ezek után visszatérvén a grófné lakára, nemcsak nála, de az egész házban szívrepesztő látványoknak voltam szem- s fültanuja, minek ujalogos okán szolgált az, hogy a végrehajtás bizonyossága mellett mindinkább új s újabb érvek jutottak a család tudomására, sőt czélszerűnek bizonyult a

segédkezet nyujtani, s a boldogult gróf tetemeit a zárdá sírboltjába fogadni. Ezen előkészületek után meg kell vallanom, egy kis, tán ily körülmények közt megengedett cselekvéshez kellett folyamodnom. — Miután szinleg plebániam temetőjében sírt ásattam volna, Hausmann orvosudor és Bártfayné kíséretében esti 10 óra felé bérkocsiban megjelentem a rókuai kóroda kapuja előtt, mely egynehány porcz mulva kinyilván, a bold. miniszterelnök tetemét egy egészen közönséges, mint nevezni szokták — létrás-szekér vitte kifelé, mint rendelve volt, a jözsefvárosi temetőbe. Hármán a fiakerben nyomban követtük minden akadály nélkül, csak a vámbáznál a katonai őrség vizsgál-tatta a halottas kocsi tartalmát, míg végre a temetőbe érve, leszálltam a kocsirol és a mint a hely ura szinletem kissé szigorubb szavakban kifejezést adva tettetett elégedetlenségemnek, az ásott sír nem elegendő mélysége s egyéb czélszerűsége fellett, ez ürügy alatt a halottas kocsiának megparancsoltam, hogy, miután éjjel új ásás által a dolog segíteni nem lehet, forduljon vissza s hajtson a merre parancsolni fogom.

S így történt, hogy ismét a vámház mellett el, — hol többé kérdésre sem vontak, egyenesen a sz. Ferencziék zárdájára fel hajtatam, hol mintegy tíjeli 11 óra felé érkezünk meg, s hol már vártak bennünk.

Boldogult Dank Agap néhány csak öregebb pater kíséretében, kik a titokba be voltak avatva, égő fáklyákkal fogadtak bennünket. A halottas kocsi haza robbogott, a hült tetemek pedig a sírboltba vitettek, és egyházi szertartás mellett, néhány atya és segédkedő je enléteben, ünnepélyesen beszenteltettek. — A sírboltnak márvány táblával való elzárását a legszigorúbb titoktartás költésönő kérése követte.

Kaliforniai képek.

VI.

Emberkereskedés.

A csendes tengerparti államok — de főleg Kalifornia — jelenleg szőnyegen forgó társadalmi kérdése a kínai import, (bevitt kereskedés) vagy, a mint az amerikai jobban nevezni szereti, a *Coolie kereskedés*. Komolyan véve a dolgot, felvilágosított századunkban az emberi jogokat gunyoló ily emberkereskedés ellen tiltakozni, mindenkinél közös szent kötelessége; annál inkább a szabad Amerikában, hol pár év előtt több százczereke vándorlatazta pestélt meg a rabszolgasság bilincseit szétzúzó emberi szabadság elvét s egyenjogú polgári méltóságra emel a tiprott négerfaj ragiba görnyedt szerencsétlen fiait.

Ezen chinai import azonban, a mennyiben a férfiakat illeti, kevésbé nevezhető emberkereskedésnek, mint a szerencsétlen kínai nők: az egész üzletet helyesebben lehetne „ember-bérlő részvényes vállalatnak“ nevezni. Hat dúsgazdag kínai kereskedőhöz — (háta meggett kétszer annyi fehér, érdekesovár részvenyekkel) — bír San-Franciskóban kizárólagos kiváltsággal, hogy chinai munkásokat importáljon Kaliforniába.

E hat társulat igazgatósága Sacramento, Stockton, Marysville, San José, San Joaquin, s több tekintélyes kaliforniai, nevadai, oregoni városban bír fiók intézetekkel, a Chinából jövő gőzessel megérkezett eleven jószág azokhoz a szükséglet szerint küldetik szét, s onnan vasúti társulatoknak, föld- és szőlőművelő egyletek-, farmerek-, háziasszonyok, egyszóval mindenkinél, ki chinai olesó munkát keres, béreltetnek ki. — A chinai olesó munkát szülőföldén bőséghez épen nem lévén szokva, a mi az élet kényelmét és fenntartását illeti, az ezelőtt két ezredéves legelemiőbb segédzerekkel épen úgy meg van a 19-ik században elégedve, mint volt a hajdanta ősei Confutius korában; a modern civilizatio szükségleteit nem ismerve, a legolcsóbb rizeleddel táplálkozva, a ruházat minőségére csak egy gondot fordítva, könnyebb, mérsékelttel igénytelenebb népet alig lehet képzélni. Azért a mit szerez, el sem költi itt, hanem megvonva magától mindent, szeremenyét fűszeszorgatva, hogy hazavihesse; s ekképp a chinai elem Kaliforniának valódi nadályul tekinthető.

Valamin' nálunk egy font cukorért a boltba, épen úgy lehet eleven chinaiért küldeni Kaliforniába: ha az érkezett automat ellen kifogás van, azt azonnal alkalmasabbért lehet kieserélni, s épen úgy lehet benne válogatni, mint a raktárbeli bármely árucikkben; egy havi bérletért a társulatnak a minőséghez képest 8-15 dollárt fizetvén csak, az ily munka Kaliforniában valóban igen olcsónak mondható. A hat társulat egyikének fizetett ezen díjból, a behozatalra fordított költséget havonként 4-8 dollárral törlesztve, ha a chinainak szerencsése van, hogy folyvást dolgozhatik, vagy meg nem betegszik; 3 év alatt az eltét oly drágán biztosító társulat iránti minden kötelességeit leróvhatta s szabad ember lesz.

Ha szután a járomtól felszabadult kínai önkéze dolgozik, ily szabad állapotban a fehér embernek legveszedelmesebb vetélytársává lesz, mert csekély szükségletei, frugalis természete, korlátolt nézeti úgy szólván mi kiadást sem igényelve, mindamellett hogy felényi áron dolgozik mint a fehér ember, de legalább kétszer annyit takarít meg, mint az.

Míg a kaliforniai élethez szokott munkás telo marokkal dobálja verejtékkel szerzett keresményét, s sajátossága pazar szellemmel van átlengve, addig John — (ez a chinainak kedélyes, általános neve minden különbség nélkül) — kidültség dolgozva, a mellett mindent nélkülözve s megvonva magától, pár év alatt néhány száz csillag arany dollárt

zsebre rak, s mint vagyonos ember megy vissza a népes hazába, vagy pedig saját kezére nyit ruhamosó üzletet.

Az ily szabad szárnyra kapott chinaiak folette napzámos osztályt érlelyes tiltakozó rendszabályok fogantatására ösztönzök. A mult deczemberi napokban öles falragaszokon óriási betűk hirdették egy ily ellenük intézett tanácskozás összejűitét a Congress-Hallba, pontban esteli 7 órára. Én magyar létem sem pro-, sem anticoolista nem vagyok ugyan, mindamellét a tárgy közvetve érdekelt, azért mint hallgató a fentnevezett helyen megjelentem, hogy mint szem- és fültanu az átletket feljegyezhessem.

M. Thomas Mooney a szövekre lépve előbeszédül a gyűlés célját — mely a Coolie vagy a kínai importálás megszüntetésére kiható rendszabályok megvitátása volna, — mondá el, megjegyzései beszéde folyamatára a szellőztetett tárgyra majd érdekes világot, majd meglepő homályt vetettek, okoskodásai, s az érvelések szövevényei a tárgy prózái változhat nem mindig illettek.

Míg a chinai kártyékony módon versenye a fehér munkával, (fejtegette szónoklata alatt), az államra, t. i. Kaliforniára — mi hanssonem háromlik abból vissza. Az olesó munkát előmozdítani törekvő érvek mind csalóknak, a munkás osztály képezi a társadalom velejét, ez azon gyökér, melyből a jóllett csatornát betöltő nedv sarjadzik; s ezen osztály képezvén az államépület sarkkövét, minden népszóri kormány feladata ennek hatáskörét biztosítani, s így közzé a nemzeti jóllett előmozdítani. Azok, kik az olesó munka ellen tiltakoznak, mi kifogást sem tesznek a munka-kimélő gépek (labor saving machines) behozatala ellen. Az olesó munka terjedtebb mértékben sohol sem gyakoroltatott, mint a déli államokban, hol ezer meg ezer rabszola dolgozott díjtalanul a szivtelen kényur számára, a mint azonban a következők megmutatá, ezen kiserlett elégtelennek bizonyult be, a szabad államokban nincs egy acre föld, mely kétszer annyit ne érne, mint a rabszolgatartó államokban. Olesó munka idézte elő az eddig soha nem hallott pusgárharcok legnagyobbikát, míg ezen véres tusa másfél millió ember véráldozatba került, az amerikai népet ezer milliókra rugó adósságba keveré, s az európai pénztárszerek lekötözöttjé tette.

„A csendes tengeri hajózási társulatnak, — folytatá, — 500,000 dollár évi bevétel pénzt fizetnek a Coolie importért, a kereskedelmi kamara nem régebben gyűlést tartott s elhatározá a kongresszushoz más 500,000 dollárnyi segély engedélyért folyamodni az ilyenmü bevándorlás előmozdítására. Ez ellen mulszathatalan kötelességünk tiltakozni, kétszeres oknál fogva, mert míg egyrészt így szánt szándékkal pénzt pazarlunk, másfelől a kétszeres chinai import által az ország érdekei veszélyeztetnek.

„Ha a kongresszus fehér férfiak és nők bevándorlási költségei fedezésére akar egy milliót fordítani, — kik Európá vagy más államokból ép, erős, egészséges állapotban jönnek ide, hogy az államot gyarmatosítsák, — ezen rendszabálynak magam is mellette szavazok.“

A leghízelgötlenebb színen festvén a San-Franciskóban lakó kínai népesség jellemét, szokásait, viselőtét a következő statisztikai adatokkal szolgált:

„Ezen városban, — ugymond — 150,000 ember lakik, ebből 30,000 Coolie, 30,000 pedig koményen dolgozó munkás fehér ember. Ezen számban 10,000 fehér munkás van, ki munkájáért 2 dollárt kap napjára, vagy 480,000 dollárt havonként; — 4000 gépész 4 dollárral naponként, mi havonként 284,000 dollárra rug; van 4000 mészáros, pék, szatócs, feltéve hogy ez naponként 5 dollárt keres, a monnyiség 480,000 dollár egy hóban; — van 4000 ügyes gépész, 10 dollárral naponként, vagy 960,000 dollárt keresve havonként; itt találunk 2000 birtokost kiknek mindegyike 20 dollárt huz naponként házbérel, stb. effélékűl; van 1000 tőszér 40 dollárnyi keresettel naponként vagy 960,000 havonként. Mindez egy nagy galát képez, melynek kiegészítését a többi 10,000 ipar munkás teszi.

„Már most tegyük fel, hogy a chinai csordák beözönlenek, s a munkás embereket kiűzik, hogy megdőlhesen, mit cselekszik az a 4000 mészáros, pék és szatócs? Mit csinál nélkülk a 4000 gépész? a birtokosok mit fognak ingatlan jószágokkal cselekedni, ha azokat el akarják adni? Megveszik azt a chinaiak? Mit teendnek akkor azok a chinai szolgák után kiáltozó Front-utezai kereskedők?“

Ily megjegyzései tovább szövésében Mr. Mooney célzást tett tisztelőnek dr. Stonera; „ezen reverend gentleman — ugymond — midő idejött e városba ugyancsak követet hozott magával, most azonban mindenben bővítködik“, s a bostoni „Congregationalist“ című lap számára dr. Stone által írt e következő levelet olvasta fel:

Dr. Stone megjegyzései a chinai szolgákról. „Én több hónapja már mőta házi szolgáim chinait alkalmazok, a világ minden kincseért sem törnék a házi szolgálat régi modorára vissza. Az új szolgák lármátlanul és ügyesen végezik minden dolgukat. A konyha csendes és nyugodalmas s a gazdálkodás meglepően nagyobb, mint azelőtt. Minden eddigi kimagyarázatlan hiánynak eleje van véve, — czukor, szesz, fűszer, vaj, szalonna s a háztartás minden egyéb apróságai sokkal tovább tartanak most, mint azelőtt. Perpatvar, dulás-fulásnak vége van. Sült szeleket, fél pulykát azon módra jőnek fel az asztalra, a mint előtte való nap hagyattak, kivéve legfőlebb, hogy kissé ujra kell garnirozni. Bezzeg nem kéri most az esti kimehétési engedélyeket, vagy fél napot privát varrás és foltozásra. Visszafelegetésnek híre sincs, mindenre az engedelmes „all right“ („jól van“). Sok mosás, ünneppapi főzés, rendetlen asztalterítés ellen mi panasz sincs. Ámbár e szolgák nagyobb része alig tud néhány szót angolul, könnyű velök bármint megértetni: ha egyszer meglátják, bármimü dolgot hogy kell tenni, azt soha el nem felejtik. Az asztali étkek változatosságát szerető találékonyaságuk meglepő és sajátossága. Türelmes szorgalmuk, jó természetük, jó akaratuk bármely munka kivételben, szigorú hűségök munkaadójuk iránt s annak érdekei előmozdításában, a háztartást addig nem élvették kényelemmel ársztják el. Másrészt alig lehet valami hátrány, mi az elősorolt sok oldalú nyeresemények odahagyását sürgetné.“

Ezen levelet végig olvassa Mr. Mooney, csodálkozását fejezé ki, valjón miképp jutott a kegyes doktor, a chinai szólgá által meggazdálkodott sült pulyka és szelet birtokába eredetleg is? Bizonyosan nem dolgozott értük, s okvetlenül a dolgozó osztályok valamelyikétől kellett azt kapni.

Majd az utolsó chinai gőzös megérkezésekor látott jeleneteket sorozá elő, hozzá tette: mindamellott az igen tiszteletré méltó dr. Stone ily fajta népet hoz be családijához, koleti barátjainak ajánlja pontos hűségüket. Felhívá a tisztelőt lépjen elé s feleljen a szőnyegen levő napi kérdések fontosabb pontjaira, s az ezen pogányokat érdeklő egyéb vonatkozásokra.

A szónok aztán 10 millió dollárra tette a chinaiak által az államból kivitt évi ősszárt, és így 30 év alatt, soha vissza nem térendő 300 millió dollár vándorol ki az országból.

Mindezen fenyegető bajok ellen szónok e következő különös győgyirt javaslat:

1-ör. A mint egy chinai az államba lép, 500 dollár adót fizessen.

2-ör. Jövedelmi adókép minden chinai 30 dollárt fizet havonként.

3-ör. Ha kutyatartásért adóztatjuk a közönséget, miért ne lehetne azt chinai-tartásért is adóztatni?

Igaz ugyan, hogy isten teremté a chinait épen úgy, mint bárki más, az tagadhatlan! de isten teremté a kutyát és patkányt is, már pedig a szónok inkább tűr közelében kutyát, mint patkányt.

A fogalmazott okmány, egy hirdetésben alakult választmány elé terjesztett, melynek e felelti véleménye a jövő meeting tárgya leend.

Ezután Captain Grant kért szót, s így kezdé: „Uraim! soha rákább pirosságvá életemben nem szégyeneltem magam, mint most, s őszintén meg kell vallanom, hogy értelmesebb, s tisztességesebb kinezűs közönséghez nem szoltam soha életemben.“ — Ily tréffás bevezetés oly hangos hahótát idézett elő, hogy senki sem akarta a szónokot hallgatni.

Végül rendőrkapitány Suple lépett elő, ilyformán emelve szót:

„Uraim! szeretném ezen ügyet érvényre hozni, s annak szervezését látni, először azonban egy más megjegyzéssel kell tennem; itt van-e John Griffin a teremben?“

John Griffin komolyan lépett fel az állványra, a tisztességes kinezűs mintogy 19 éves fiatal ember jól volt öltözve, s egészen csillagot a magára rakott olesó ékszeroktől. „Mit gondolnak önök ezen fiatal ember felől?“ szolt amond a gyűlekezőkhez, kedvence vállalt veregetvő. „Mi munkája sincs, s semmi módon nem tud valami dolgozhoz jutni, 6 családfő, atyja van, s több testvérét kell eltartania, ne feledjük hogy 18,000 ily fiatal ember és nő van je-

lenleg e városban munka nélkül.“ Oly hangos és hosszan tartó taps követé ezen bevezetést, mikép lehetett volna a speechet tovább folytatni, s a meeting folytatása másnapra halasztatott.

Sarlay Pál.

A mérgekről.

(Vége.)

Különös, hogy az életfenntartására szükséges tápláló anyagok száma igen kevés, míg a mérgeké roppant nagy; csak hogy a tápanyagok nagy mennyiségben vannak a föld kerekéségén elterjedve, míg a mérgek csak kis mennyiségben, s nem is mindenütt találhatunk.

Majd minden elemnek vannak oly vegyületei, melyek a szervezetet mérgeként hatni képesek. Az égvények, égvényes földök, fémek igen sok összeköttetési, sőt az állandó gázok közül is nagyobb szám szerepelnek mérgeképen. A szervezetben található anyagok: kőeny, légyeny, szén, chlor, kén, phosphor, kalium, natrium, mész, vas, igen sok oly vegyületet képeznek, melyek a szervezetre mérgezőleg hatnak; igaz, hogy e vegyületek nincsenek is jelen rendszer állapotban a testben. A minden életfenntartására oly szükséges élelmények már csak módosulata az *oson* is mérgezőleg hat a szervezetre. A kőeny tiszta állapotban nem hatna mérgezőleg, de mivel élelyt nem tartalmaz, benne az állat életét fenntartani nem képes. Hasonló állítanak a légyenyről is. A szén tiszta állapotban nem mérgező, mert nem oldható, de már élelynyel való vegyületei a széndég és szén-sav ezek keveréke az ugynevezett széndég s légersőbb mérgekhez számítható. A chlor tiszta állapotban belehelve erős, kőenylyel való vegyülete, a sósav épen rágó mérge, azaz: olyan, mely egész testre gyakorolt általános hatáson kívül még helybeli lobokat is idéz elő; — míg natriummal való vegyülete, konyhasó, fűszereink legszükségesebbike, s gyógyszerként hatalmas ellenszere a görvélykórnak. A kén tisztán véve oldhatlan, tehát nem mérge, de már élelynyel való vegyülete, a kén-sav legmaróbb rágó mérgekhez tartozik. Ezzel a kén-savval, melyet kőenylyen vitriol-olajnak hívnak, izte nem régebben azt az ostoba tréffát egy bécsi kereskedő inas, hogy a töle „keserű jöreggel“ (Englischi bitter) kéro hordárnak egy jó pohár kén-savot töltött, ki is még az nap szörnyet halt. A phosphorok több vegyülete található az agyban és a csontokban, leginkább azonban mint vilásvas mész található a testben. E vegyülete nem is kártyékony, de már egy másik élely vegyületeivel sok szerelmi búban sinlődő szobaleányka vetett véget életének, egy pár pakli gyufa fejet feloldván, s az oldatot bevévén. — A mész a csontoknak főfő alkotórésze, s olyan állapotban, mint a csontot képezi, nem is árt, de azt már a gyermek is tudja, hogy mily borzasztó veszedelmes égető mérge az oltalan mész.

Sok tudós megkiserlette már azon feladat megoldását, hogy a mérgeket rendszeresze. E rendszerek azonban nagyobb részt tele vannak hibákkal, mert alkotásuknál vagy a mérgek minőségére vagy azok hatásmódjára nem volt kellő figyelem fordítva. Legtermészetesebb volna a természeti testek három nagy osztályára való tekintetből a mérgeket állati, növényi és ásványi vagy talán vegyi mérgekre osztani, de ekkor egymástól hatásmódra lényegesen eltérő mérgek jönnének egy sorozatba s kellő áttekintést egy-egy csoport felett nem lehetne tenni. Legjobb tehát némi változtatással Orfila felosztását megtartani, ki a mérgeket *rágó, bódító, rágó bódító és vérbontó* mérgekre osztja fel.

A rágó mérgekhez tartoznak azok, melyeknek fő hatása abban áll, hogy a mérgezési csarnok helybeli lob tüneteit idézik elő. Ide tartoznak a vegyi készítmények közül: ásvány-savak, tehát kén-sav, légsav, sósav; lugok: tehát káli, natron, oltalan mész; arzenes-sav, higany, phosphor, antimon, ólom készítmények stb.; — a növényországból: a drasztikus hashajtók; scammonium, gummitutta, colchicum (kőkörcsin), euphorbium (kutyatej) stb.; az állatiak közül: a kőrisbogar por, (pulvis cantharidum a litva vesicatoriatól) a méh, darázs és hangya csipése stb.

A rágó mérgek belsőleg véve az egész étosatorna hosszában a nyákharlyák lobját hozzák létre, ezenkívül a torok és bázisban göröcsöt és összehuzódást okoznak, minek folytán csuklás, hányás, erős fájdalom, kolika stb. lépnek föl. A kiürülések hehezoa történnek és véresnek az érűtűs kicsiny lesz és reszket. Ezután az arcz be-esik (facies hypocratica) és bekövetkezik a halál.

A bódító mérgek leginkább az agyra és az idegrendszerre gyakorolnak nyommasztó hatást. Ezekhez tartoznak: az opium, s ennek készítményei: a morphin, narcotin, thebain, papaverin, narcotin stb.; továbbá az acidum hydrocyanicum (kék-sav, Blausüure) a leggyorsabban ölő mérgek egyike, mely hihetesen fűlkatrésze az aqua tofana-nak és ennek készítményei: a keserű mandula olaj, a cynamon, borostyánmeggyvíz stb.; — belladonna (bolondító esalmatok), hyosciamus, chloroform, aether, nicotin stb.

A bódító mérgek a leggyorsabban hatnak, s hatásuk semmi helybeli izgatás vagy lob tünetei által nem kísérteik. Az érzéki és lelki tehetéseket pillanatra felfokozzák, aztán megsemmisítik, s az öntudatot megszüntetik. A látát (pupilla) vagy megszüntik vagy kitágítják, szuny-kört (sopor, álmoság) hoznak létre, míhez néha dermodés járul, vagyis az izmok göröcsös összehuzódása. A sziv hűdött lesz ennek folytán, a vérkeringés fennakad, s bekövetkezik a halál.

A rágó bódító mind a rágó, mind a bódító mérgek sajátosságaival bírnak, azaz a mellett, hogy az érzékek és lelki tehetések bennlását és tompaságát előidézik, egyszerűsámban helybeli izgatást is gyakorolnak azon részekre, melyekkel érintkezésbe jönnek. Ilyen mérgek a nux vomica-ból (varju borsó) nyerhető alkaloidák, a strychnin (szoral) és brucin, ilyen a veratrin, az acouitin, delphin stb.

A vérbontó mérgekhez azokat lehetne számítani, melyek hatása abban áll, hogy a vér alkotórészeinek egymáshoz való viszonyát, vegyületei arányát, szóval a vér összetételét megváltoztatják. Mennyiben képes azonban ezt valamely mérge tenni, az még kellőleg földertve épen nincs, s épen ezért a *vérbontó* kifejezés igen tág fogalom, s hihetően a vérbontók közé ma még oly szereket is fel kell vennünk, melyeket később a tudomány magasabb fejlettsége oda sorozni meg nem enged. Ide tartoznak: a széndég, a kigyó-mérge, a dühös eb marása stb.

Sajátosság, hogy míg a természet egyik nagy országa határozatosan a másik nagy országra van utalva, — mert hiszen az állatok tápszeröket, ha nem közvetlenül, de közvetve a növényországból veszik, — addig egyes ország alosztályai egymásra némiképpen kártyékony befolyással vannak. Ha az előmállokot megnyitott véredényébe madár vér vezetettik, az az emlőre vérbontó mérgeként hat, és viszont. Az is feltűnő tény, hogy bár a kigyó saját vérből választja el a mérget mérgegyírtyében, mégis az önmagának a kigyónak edényrendszerébe vezetette vérbontó mérge szorépt juttassa.

Ha valaki mérget vett be, a mérge hatását következő módokon lehet legelzészerűben megelözni:

1. Mindenekelőtt el kell a mérget a testből távolítani. Ha nem sok idő múlva a bevélt után jut az eset tudomásunkra, akkor felteven, hogy a mérge még csak a gyomorban lehet, hányást igyekszünk eszközölni. Ezt természetesen legelőzészerűben hányatód által eszközöljük 2-3 szemer hányatód borkó (tartarus emeticus) oldat vagy 5-10 szemer kékkó (sulfas cupri) oldat nyújtásával. Ha pedig nincs kezünkél hányatód, akkor mutató ujjunkat vagy egy toll zászlóját dugjuk a megnyitott eggyen torkára, azgyalt nyomást gyakorolván a gyomor tájékra. Ha már oly sok idő telt el a mérge bevétele óta, hogy joggal föl lehet tennünk, miszerint a mérge már a gyomorból a bélbe jutott, akkor hashajtót adunk. — Oly esetben, mikor nem a gyomor volt a mérgezési csarnok, hanem valamely pl. harapott seb, akkor legelőzészerűbb a sebből a bejutott mérgeanyagot kiszopni. Ezt oly tartományokban, hol a mérgező kigyók honosak, annyira tudják, hogy már a gyermek is kiszopja a játszó társán csipett sebet.

2. Ha már a mérgeket a testből oltávolítása nem sikerült, vagy ha sikerült is, akkor a mérget ártalmatlanná kell tenni. Ez történik olyan szerek beadásával, melyek a mérgeanyaggal vegyi összeköttetésbe léphetnek, s azt így lényegében megváltoztatják pl. oldhatatlanná, s így a testre hatástelenebb teszik. Az ily szerek ellenmérgeknek — antidotumoknak nevezetnek, még akkor is, ha hatásuk nem áll egyébből, minthogy a mérgeanyagot beburkolják, s így azt a gyomor falával érintkezni nem engedik. Az ásvány-savak természetesen ellenmérge s szénsavas natron, káli, magnesia, kréta, stb. mivel a savak ezen a vegyészetenben alj nevet viseltek könnyen egyesülnek. A bódító ellen már nehezebb ellenmérget adni, azért mert azok nem oly vegyületek mint az ásvány-savak. Ezek ellen szokás joges leöntéseket alkalmazni a foire, s szokás nyákos, olajos italo-

kat a lni, czukrot, tojas fehérnyét stb. nyujtani a betegnek.

Mindezen szabályok csak addig tartandók szem előtt, míg az orvos elérkezik, mert azt már eleve fölteszen mindenkéül, hogy mihelyt valamely mérgezési eset tudomására jut, rögtön siet orvosért, mert ha valahol, a mérgezés esetekben használhat legtöbbet az orvos. Ily esetekben annyira áll azon közmondás: periculum in mora, hogy egy-két percz késedelem által is egy élet van veszélyeztetve. Dr. Osváth Albert.

Magyar szinlap 1813-ból.

A szinészet történetének okmányai a szinlapok. Részletes, pontos és kifogástalan adatainkat annak külső történetéhez kizárólag ezekből meríthetjük, de fájdlom! ezekre nálunk még semmi figyelem nincs fordítva, pedig különösen a magyar szinészet kezdetéről ezek nyujthatnának tájékozást. Akkortájt még nem volt 2-300 lapunk, napi sajtónak híre se volt, s még ha lett volna is: évtizedek kellettek csak arra, hogy a „komédiások“ másoknak tekintésének táblabíránál, mint társadalmunk páriáinak. Ma mindezek által van. Az időszi irodalom kisebb-nagyobb fokú melegséggel ugyan, de folyvást szemmel tartja úgy a vidéki, mint a pesti szinészetet s jelenleg akár-melyik hetilap is ad — legalább a központi újságról — „műsorozat“-ot. A mult század végéről s a jelennek első tizedeiről csakis a szinlapok adhatnának észle felvilágosítást, de ezek gyűjtögetését sem közintézetünk, sem országos könyvtáraink nem látják célszerűnek, vagy legalább hasznos intézkedésnek s e hanyagság miatt hibátlanul soha nem lehet megírni a kezdődő magyar szinészet multját.

Ily viszonyok közt méltó tehát a megmentése minden egyes szinlap, úgy is mint szinésztünk okmánytárának egy adata, de úgy is, mint a régi társadalmi életnek egy-egy jellemző vonását magában foglaló egykorú emléklap. Mert e részben is érdekesek ösünk ily maradványai. Ma már például mosolyognánk, ha Sámson egyszerű meséjét ily naivul vagy bármiképp is, részleteznék a szinlapok, s ha az „olsó helyre való fizetés“ a patronusokra bízák: de ez előtt 50-60 évvel, úgy látszik, megkívánta Nagy-Várad társadalmi élete.

De lássuk magát a szinlapot.

„Nagy-Várad.

A felsőbbek engedelmével.

Ma Szeredán Augustus' 4-dik Napján 1813.

A nemzeti játszó társaság által

fog előadódni:

S Á M S O N,

vagy

AZ ASZSZONYI FORTÉLY ÁLDOZATJA.

Históriai Vitézi Szomorú Játék 4 Felvonásba.

Játszó személyek:

Fanor a' Filisteusok' Királya	Udvarhelyi Úr.
Timanetes, ennek Lednya	Kántorné If. Assz.
Amilla, a Timanetes nevelője	Ezsebeth L. Assz.
Acháb, a Filisteusok' Fő Vezére	Eder Úr.
Gorár, azoknak igazgatója	Parkas Úr.
Delila, egy Filisteus Személy	Juliana L. Assz.
Sámson, az Izraeliták' Fő Bírája	Vándza Úr.
Monah, ennek Attya	Dioszegi Úr.
Hazel, a Szolgája	Dobrosi Úr.
1-ső	Horváth Úr.
2-dik	Birai a' Filisteusoknak
3-dik	Szalai Úr.
Egy Angyal	Mohai Úr.
Egy Oroszlán	
	Török Úr.
	Parkas Sándor Úr.
	Nagy Úr.
Filisteus Vitézek	If. Parkas Úr.
	Bányai Úr.

Ezen Játékban előadódna ama híres és az egész világ előtt esmértes Sámsonnak legnevezetesebb retoi, Töréneti, végtére csudálatos halála, úgy mint:

Az 1-ső felvonásba. Egy közikla nyilik meg Sámson előtt, melyből kellemetes víz ömlik ki. Egy Genius ereszkedik le a felhőkből, és virág koszorúkat tesz az aluvó Sámson fejére. Sámson egy Oroszlánnal viaskodik, és annak állát leszakasztva megöli.

A 2-dik Felvon-sba. Sámson egy Szamar Állcsonttal széljelvari a Filisteusok' Seregét.

A 3-dik Felvonásba. A meglántsoltatott

Sámson öszveszagatja lántzait s annak darabjával veri széljel a Filistuosokat.

A bezárattatott Sámson kiszabadítja magát Attyával együtt, és a tömlőt vas ajtáját egyik karjára, Attyát pedig a másikra vévén megyen a Filistuosokon bosszút állani.

4-dik Felvonásba. Megsallatattik Delilától s megfosztatik nagy erejétől.

A Sámson szemei kitolatnak. Sámson a Palota olozopot megrázzván annak bölhajtását ösze ontja és a Filistuosokat magával együtt oda öli.

Ezen Játéknak egész Jövedelmét a Theatralis Directio számomra határozván eszedem minden renden lévő Pártfogóinknak kegyes megalázatos Szolgálok

Tóth István, a Társaság Sugója.

A következő Játék Jövedelmét Theatralis Directio Actrix Kántor Gerzonné Ifj. Asszony számára határozta.

a Dzambar-utca szegletén kezdődött s egy egész terjedelmes városrészt porrá tett. E városnegyed, mely körülbelül egy négyszög földnyí terjedelmű volt, majdnem 20,000 házat foglalt magában, melyeknek csak egy tizedrésze volt kőből építve, a többi pedig mind fából vagy sövényfalból állott. Pera fűtőcszáján és annak szomszédságában mintegy 50 kőház égett le, mert a tűzszikrák terjedését az erős északi szél is nagyban elősegítette.

A leégett nagyobb utcákban többnyire gazdag örmények laktak, a kik épen a veszedelem napján ülték meg az alkotmány tizedik évfordulójának ünnepét, s onnét fogva majd mindnyájan faluzni rándultak ki a fővárosból. E családok mindenüket elvesztették. De más lakosok is igen sokan távol voltak a vidéken, épen vasárnap levén. Az olasz munkás-osztály majdnem egészen az elpusztult városrészekben lakott s így őket is roppant nagy veszteség sújtotta. Egyébiránt az itt lakottak felsőbb osztályából az angolok és örmények szenvedtek legtöbb kárt, de veszteségeik mennyiségét az ideig még teljes lehetetlenség volt kipuhatolni. Az elpusztult épületek számát úgy

Egyveleg.

** (Értekezés a cigány nyelvről.) Müller Frigyes a cigány nyelvről érdekes értekezést írt, melyet a bécsi tudományos akadémia történelm-bölcseleti osztálya adott ki közelebb. Müller ur szenvedélyes kutatója a cigányok eredetének, de még nagyobb hévvel elsőszórettel tanulmányozza azoknak nyelvét. A cigányok Elő-India északi részéből származnak, s a sok barangolás folytán nyelvük tetemesen megváltozott. Müllernek még eddig valamennyi nyelvész közt, ki a cigány nyelvet tanulmányozta, legjobban sikerült a nyelvet föltüntetni a maga eredetiségében. Értekezése mel'ett öt terjedelmes cigánymesét s néhány dalt is közöl. A dalokat egy magyar cigány katona írta le neki s le is fordította azokat. Csak nagy nehezen lehetett e dalokat cigánynyelven közölni, mert igen sok szanszkrit s magyar szó volt belezavarva.

** (A vakandokról.) Egy kasseli műkörtészetben közelebb érdekes kísérletet tettek a vakanddal, ezen oly hasznos s az értelmetlen nép

Konstantinápolyi tüzoltók.

A Bemenetel árta: Az Első helyre való fizetést Nagyrédmü Pártfogóinknak kegyességére bizom. — Második helyre — 24 kr.

Biléték találtnak reggeli 8 óráig fogva a Theatrumnál. — Kezddők a Játék pontba hetedikkor, vége lesz 8 után.

Az „actor“-okról és „actrix“-okról csak annyit jegyezhetünk meg, hogy Kántorné, Udvarhelyi — haugyan U. Miklósról van szó — és Eder jól ösmert nevek; Vándza sem ösmertlen, mert Kazinczy leveleiben gyakran előfordul, de csak mint gúny tárgya, levén azon kornak egyik fűzfapóttája.

Közi Eütvös Lajos.

A konstantinápolyi tüzvész.

A roppant nagy tűz, mely Konstantinápolyban f. hó 5-én éjjel után egy óra tájt kiütött s a következő egész napon át folytonosan dühöngött, mind emberéletben, mind vagyonban iszonyu károkat okozott. A vész a Validé-Csésémé-utczában

hozzávetőleg 7000-re teszük, a vagyonbeli veszteséget pedig több millió font sterlingre becsülik. Az angol követés minden elővigyázati rendszabályt foganatba vett a tűz közeledése előtt egy órával, de a palota elégségét megakadályozni teljes lehetetlenség volt. Csak a követési levéltárat és okmányokat lehetett megmenteni.

A romok között már eddig is több száza menő hullára találtak. Magas állásu egyének és jó lelkü tőképének tetemes pénzüsségeket adományoztak a nyomor enyhítésére és Európa majd minden fővárosában aláírásokat nyitottak a megkárosultak számára.

Képünk a konstantinápolyi tüzoltók egy csapatát mutatja, midőn az utcákon keresztül épen a veszély helyére rohannak, vállalkon kis kézi fecskendő-gépet cipelve, melylyel a pusztító lángok ellen akarnak sikra szállani. De talán mondanunk is fölösleges, hogy az ilyen apró készülékkel bizony édes keveset érthettek annak a borzasztó veszedelemnek, mely most az egész művelt világ részvétét annyira felkelté a szerencsétlen peraiak

áltak sok helyen mindig üldözött állattal. Egy 50 négyeseg lányi faláda-formát megtöltöttek földdel, úgy hogy a deszkák oldalát egy lánnyira kiállottak, a fenék pedig teljesen áthatolhatatlan volt s a vakand és a rovarok ki nem mászhattak. A földbe aztán bokrokat s különféle kerti növényeket ültettek s miután ezek megbokrosodtak, közel 300 darab mindenféle kártékony féreg, u. m. cse-rebogár-kukacok, giliszta stb. tétetett oda, melyek mindjárt befurakodtak a földbe. Egy idő múlva, midőn már a férgek élelmüket keresték, a vakand is oda tétetett, s rögtön elkezdte munkáját. Az eredmény 34 óra lefolyása után megvizsgáltott akként, hogy a föld finom rostára hanyatott, mely csak a homokrészeket eresztette át. Kitűnt, hogy már csak 18 darab volt életben a betett férgek közül, a többi 34 óra lefolyása alatt a vakand mind ösz-szekereszte s megette.

** (A legnagyobb park a világon) a new-york central-park, mely 800 hold területű, 21 millió forintba került, s melynek évenként öt-hat millió látogatója van.

S. L.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 26-ik számához 1870. jun. 26.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— (A történelmi képvázlatokra) nyitott állami pályázat határidejének leteltével hét pályamű érkezett be, melyek immár több hete a nemzeti muzeum képcsarnokában közszemlére bocsátvák. A bíráló bizottság legközelebb összeül, de mielőtt az kimondaná döntő ítéletét, nem lesz fölösleges a magunk szavazatával is hozzájárulni azon bíráló nézetek nyilvánulásához, melyekből a közvélemény szava alakul. Az elsősg Székely Bertalant illeti. E nézetünket örömdetesén támogatja a napisajtó, legtekintélyesebb lapjainak ösz-szevágó ítélete. Ö két vázlatlalt pályáz s egy bevégtett nagy festményvel: „V. László király neveltetése Czillej Ulrik által.“ E nagybecsű festmény a királyi palotában Czillej által rendezett éji tivornyát ábrázol; a bor gőze és a kéjhölgyek tánczától felizgott, s erkölcsileg betudhatlan állapotba került ifjú király Czillej kívánságára egy fontos államokmányt ír alá. A kereveten ül Czillej s a mámoros ifjú igen szép, lélektanilag érdekesen alakított csoportozat, szintugy a csillár fényétől élesen világított bajaderek s a kerevet alján gondolatokba merült bohóc alakja.

Székely másik vázlatát Tökély végperczet látatja, a mint a Heister által ostromlott Arvavár földalatti carnokában bucsot vesz fiatal s átadva neki kardját, a fu megmentését Vay és Bercsenyi hűségére bizza. Nemzeti zamat, erőlyes alakok, érdekesítő helyzet és nemes alakítás képezi érdemeit e másik vázlatnak is, mely a művészek nemesak valódi hivatásáról, de igen fejlett szak-képzettségéről s alapos tanulmányairól tesz bizony-ságot. Ha ezen és ily tulajdonságok bátorítását célozza a pályázat — mint hisszük is — akkor a bizottmány Székelytől meg nem fogja tagadhatni az első pályadíj kiadását.

Sok tehetséget, de a fentebbi előnyöket csak kisebb mértékben tüntetik föl a többi pályázók vázlatai. Így Benczur Gyula (Münchenben) „Szt. István király keresztelkedését“ ábrázoló szép műve is, melyben a könnyű esetkezelés és festői előadás meghaladja ugyan Székelyét, de a csoportozatok elrendezése s az egész jelenet történelmi nyomaté-kossága igényeinket nem képes ugyanoly mértékben kielégíteni. Még felületesebb mű a Madarász Győző képvázlata, ki a bizottság által kitűzött feladatok sorából „Bethlen Gábort, tudósai körében“ választá tárgyaúl. Első pillanatra kissé szem-fényvesztő hatással van a nézőre, de sem egészen, sem részleteiben a beható komolyabb bírálat előtt meg nem állja helyét. Thán Mór, Kún Lászlónak, Habsburgi Rudolf szövetségében a csehek ellen ví-vott morvamezei diadalát eseteli, a mint a csata után az elesett Ottokár fiát foglyul adja át a német császárnak. Derék művészi ezen vázlatának dí-csérétére azonban a meleg színezet méltánylásán kívül kevés jót mondhatunk. De még kevesebbet Orlay pályaművéről, ki élettelen alakok csoportjában, sikeretlenül iparkodott ugyancsak „Szt. Ist-ván keresztelkedését“ képpé alakítani. A 7-ik vázlat Löschinger vidéki festész-hazánkfiától való; tárgyát: Szt. István lovaggá avatására képezi — melylyel nyilván nem tudott megbirkóznai; fölfő-gása, alakítási képessége még fejletlen, s arra, hogy jövőben jobb sikerrel pályázhasson, még sok komoly munkára és erőfeszítésre kell elszánnia magát.

Ez az első művészi pályázat idej eredménye. A magas igényekhez mérve, melyeket a kultusz-miniszterium támaszt, nem lehet sikerültennek mondanunk. Ohajtandó csak az, hogy a bíráló bizottság ítéletében is szem előtt tartsa a fokozott műgények teljes szigorát, mert történelmi festé-szetünk emelkedését és nemesedését csak úgy fogják ezen állami pályázatok valóban előmoz-dítani, ha jelszavul tűzik a kérlelhetlen elvet: „Győzzön a jobb!“

** (Benedek Aladár) „Legújabb költeményei“ egy csinos kötetben 216 lapon megjelentek és az eddigi előfizetők számára szétküldésük megkezdete-tett. Most egy új felhívási ívet bocsátott szét Aigner Lajos könyvkereskedése, melyen Benedek Aladár néhány sorban maga is felhívja e gyűj-teménye iránt a közönség figyelmét. A felhívás így szól:

„A költsézet e mostohadjászkában kétszerte jölös volt tapasztalnom, mikép a t. olvasóközön-ség minden eddig megjelent munkám iránt kiváló részvétet és érdekeltséget volt szives tanusi-tani. Ez volt egyik legfőbb oka, hogy ime ismét egy egész új gyűjteménnyel jelenek meg, mely a két utolsó év alatt irt szerény alkotásaim öszszegét képezi. Reményem, hogy e gyűjtemény még inkább ki fogja elégiteni olvasóim igényeit, mint az eddigiéik, s kik már szivesek voltak e könyvre megrendelést tenni, azok is kárpótolva lesznek várakozásaikért, a mennyiben a késedelem által az ígért tartalom néhány ívvel növekedett, és a kiállítás is csinosabb lón. Most tehát, midőn a 216 lapra terjedő kötet megjelent és szétküldése is megkezdett: saját magam veszek bátorságot, hogy azt e néhány sorral a költsézet-kedvelő közönség figyelmébe ajánljam. Az eddigi részvét előre is megnyugtató arra nézve, hogy bugzalmam és öszinte komoly törekvésem o téren ezután sem lesz eredménytelen, és csekély tehetségem a halál előtt is számíthat némi elismerésre és támogatásra. — Az igaz költsézet barátai csak napról napra szaporodni fognak és nem kevesebdni, mint ezt a híg kedélyű és száraz gondolkodású fők bizonyít-gatni szeretik. A költsézet egyenrangban áll a vallással, és míg emberek lesznek, addig költsézet és vallás is lesz! A természet leleplezhetlen örök titkai szolgáltnak erre nézve kezességül, melyek a képzelemnek végtelen dús anyagot nyújtanak s az egyének ama különféle eszmékre és érzésekre, melyek eredetben mindnyájunkkal rokonságban állván, a költsézet és vallás anyaforrását képezik, s melyek a „szép“ s „igaz“ alakjában és színében érkeink előtt megjelenve: lesznek ránk nézve örökértékűek, költsézetű! Es én meg vagyok győ-ződe, hogy az ily költsézetnek haratai csak nap-ról napra szaporodni fognak! Példák erre: a mű-velt nemzetek! — E költsézetnek törekvődn szol-gálni én is, magamat még egyszer a költsézet barátainak szives figyelmébe ajánlom. — Pest, 1870. évi június 25-én. — Benedek Aladár.“

E felhívás után mi egyszerűen a lapunkban Benedektől eddig megjelent költeményeket hoz-zuk a közönség emlékeztébe. Benedek Aladár az újabb költői nemzedék egyik legtehetségesebb tagja, s minden köteté haladásról tanuskodik. Törekvése komoly és elszánt, s nála a költői ke-dély a phantaziával, a kifejező nyelvezet a mű-vészi alkotásra törekvéssel legtebbeször párosul. A miért nem tartózkodunk legújabb gyűjteményét a közönség figyelmébe ajánlani.

E kötetre — mint a felhívás mondja — julius végeig 1 ftjával lehet megrendelést tenni; dísz-példány 2 ft. E határidő után csak bolti áron 1 ft 50 kr-ért lesz kapható; díszkötésben 2 ft 30 kr. A könyv postai utánvét által is megrendelhető. Megrendelések: Aigner Lajos könyvkereskedé-sébe, (váci-utca 18.) küldendők. Szerző ösz-szes költeményeit (4 kötet) a kitűzött határidő alatt 4 ft 80 kr. boltiár helyett 3 ft-ért lehet meg-rendelni.

(Bankszabadság) különös tekintettel a magyar bankmozgalomra. Irtá Horn Ede. Pesten az „Athenaeum“ kiadásában, 1870. A 315 nagy nyolczadrétű oldalra terjedő díszesen kiállított munka, mely négy év előtt francia és német nyelven tétetett közzé és a tudományos világban nem csekély figyelmet költött, most bővitve ma-gyar nyelven is megjelent és szerző különös tekin-tettel van benne hazai pénz- és bankviszonyainkra. A munka hat főtészből áll. Az első a vertpéncz forgalmát, történetét s viszonyát a csefeforgásban adja elő. A második főtés a hitel élelméletét adja elő. A harmadik főtés a bankokkal, a negyedik a pénzjeggyel (bank- és más hiteljeggy); az ötödik a szabadalmazott bankrendszerrel (central bank-rendszer); a hatodik főtés végre a bankszabadság rendszerével foglalkozik. Szerző nagy tudományos apparattal tárgyalja az érintett fontos ügye-ket és mindenkor különös tekintettel van tör-ténelmi fejlődésekre is. A könyv Jókai Mórnak van ajánlva.

(Kecskeméti Lelkészi Társ) indított meg, a kecskeméti reform-egyházmege határozata foly-tán s erkölcsi pártfogása alatt, Fördös Lajos re-form. lelkes és főszerkesztő. Az első füzet számos predikációt s a gyökerlati lelkesítő körébe tar-tozó egyéb munkákat tartalmaz, e téren kitűnők-nek ismert írók, többi közt Fördös, Dobos, Filó

Lajos, Szász Károly, Tatai András, Baráth Fe-rencz stb. tollából, s Dobos János sikerült könyvo-matu arczképével van díszítve. Jótékony czél is van öszszekötve a vállalattal, a mennyiben tisztja jövedelmének egy része a kecskeméti egyházme-gyei gyám- és nyugintézeté. Az első füzet, melyet valószínűleg több is fog követni, Petrik Géza ki-adásában, csinos kiállításban jelent meg: Ára? — Ajánljuk az illetők figyelmébe.

** (Az „Erdészet Lapok“) idej folyamának 4-ik füzetét vettük. Tartalma: Porosz-Szilézia erdészeti viszonyai. Az erdei legelő használatá-nak kéros eredményeiről. — Nézetek a juhlegelő-ről az erdőben. — A magoncok elvadulásáról. — Faárak a selmeci k. főbányáról hivatal kerülé-tében. — Külföldiek. — E derék szakfolyóirat előf. ára egy évre 5 ft.

** (A Csokonay-szobor) mintájáért nem szállítják haza Münchenből, mert a müncheni öntőde minden ott készült szobor mintáját gaz-tartja, s Münchenben ily mintákból máris gaz-dag muzeum van berendezve, melyet ezeken és ezeken látogatnak. Így inkább örülnünk kell rajta, hogy e muzeumban, hol Napoleon, Góthe Washington stb. szobormintái vannak, Magyar-országot nemcsak József főherczeg, hanem egy magyar költő szobormintája is képviselni fogja. Kétségkívül jól esik az utazó magyarnak, midőn az illető hivatalnok majd a látogatóknak megma-gyarazza, hogy e szoborminta Csokonay, a ma-gyar költőt, ábrázolja s eredetije Debreczenben van.

Közüntézetek, egyletek.

** (A magyar tud. akadémia) jog- és tör-ténettudományi osztályának jun. 20-iki ülésében két felolvasás volt; egyiket Szilágyi Sándor tar-totta „A német uralkodás kezdete Erdélyben“ czim-mel, a másikat Wenzel Gusztáv „Kassa város parketkésztésének nevezetességéről a XV-dik században.“ Az első értekezés Apafi Mihály utolsó éveit vázolja Alvinczi Péter egykoru, igen érde-kes okmányára alapján, mely 1685—88-ig terjed, s jelenleg a Erd. Muzeumban van és pedig kiváló figyelmet fordít Bécs akkori felhatalmazottjára, Dunod Antid burgundi papra, ki Erdélybe be-lépésekor mondá ama rejtelmes szavakat: „akár akarjátok, akár nem, az én kegyelmes császárom pártfogásába vesz titeket“ — a minthogy ez meg is történt nemokára s maga után vonta Erdély szellemi pusztulását. — Wenzel értekezése ipar-történelmünknek tölti be egy régtóta érzett héra-gát s e miatt méltán éljenezheték meg a felolva-sót. Az ülés után zárttanácskozás szerződött, me-lyen az akadémia belügyei tárgyaltattak.

** (Az akadémia) Bálint Gábor fiatal orien-talistát négy száz arany segélypénzzel küldi Mon-golországba. Ezenkívül Fogarassy János is aján-lott fel 100 darab aranyt a fiatal nyelvész részére. Az akadémia határozata szerint négy évig kell künn lennie. Az első két évet Kazánban tölti, innen a nomád mongol népekhez vándorol s aztán Szibé-riába megy.

** (A nemzeti színház számára) 60,000 ftnyi segélypénzt a kormány már folyóvá tette s 10,000 ftot ki is fizettetett. A többi havonkénti részle-tekben kapja a színház. Ez öszszeg a királyi civi-lisztájából művészi célokra szánt 294,000 ftnyi segélypénzből fiztetetik; kapni fognak belőle a budai és kolozsvári színházak is.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

— (A közgazdasági miniszterium) a követ-kező értositést tette közzé: A folyó évi aratási munkák alkalmával az országban netán ismét ma-takozható munkáskészhiány lehető enyhítésé vé-gett a katonaságnak aratási munkára való szabad-ságolása iránt a magyar kormány és a közös hadügyminiszterium közötti megállapodás folytan következő intézkedés jött létre: Az országban állomásozó gyalogszerezek és vadász-zászlóalj rendes őrszolgálaton kívül álló legénysége az aratási időben három hétre munkaadók rendelkezé-sére bocsátatik. A rendelkezésre álló legénység-nek az aratási munkákra alkalmazása, az illetők szabad elhatározásuktól függvén, a munkabér és el-látás megállapítása a munkaadó és katonaság közti szabad egyezkedés tárgya, mely egyezkedés az ez-

red és zászlóalj-parancsnokságok után lesz közvetített. A fejenként és naponként 3/4 krban megállapított egyenruha koptatási általán miként lefektetése iránt az illető ezred vagy zászlóalj parancsnokai fognak a munka-adókkal megegyezni.

(Uj gyarmat) keletkezik Pest közelében a gubacsi pusztán, hol Saida J. birtokos 200 ház-helyet osztott fel, melyet máris vásárolnak a pestiek. A földbirtokos a héten adta át a tulajdonjogot ünnepélyesen a vásárlóknak, a mely alkalommal barátságos lakoma is tartatott. Az új község a királyné tiszteletére Erzsébet-falvának fog nevezettni.

Közlekedés.

(A nagyváradi-kolozsvári vasut) megnyitására Kolozsvárt nagy ünnepélyekre készülnek. Lesz bankett, kivilágítás. Mint a „Kolozsv. K.“ értesül, a megnyitásra a vendégek július 15-kén Pestről gyorsvonattal reggel indulva, esti 7 órakor érkeznek oda. A szótár mellett fényes táncszalagot fognak rendezni.

(Torda város részéről) a vasut ügyében több személyből álló küldöttség érkezett Pestre. A küldöttség tagjai Szigeti Sándor főhadnagy, Érsek Elek tiszti ügyész, Váradi Károly tanár, sat. A küldöttség mekötői is hozott magával, hogy kérelmeket szakértő férfiak bizonyításával támogassák.

(Debreczenből Szathmárra) a napokban indult el az első tehervonat, miután a magyar éjszakkéleti vasuton a földépitményeket Szathmárrig már lerakták.

Mi újság?

(Batthyány-gyásznapok) Gr. Batthyány Lajos ünnepélyes temetése napján Eger városa azonnal tanúsítá kegyeletét a nemzet vértanúja iránt, hogy a minoritai templomában gyászistentiszteletet tartatott, melyen igen nagy számú követség jelent meg. — Szentesen előbb a református, aztán a kath. egyházban tartottak istentiszteletet. Megünnepelték e napot Adonyban és Ns.-Miletiesen, mely utóbbi helyen, Zomborból is számosan jelentek meg.

(Érdekes vendég) volt fővárosunknak a napokban: Tewfik Mehemed herceg, az egyiptomi alkirály fia. A herceg reggel érkezett Pestre gőzöszön s az Európába szállott. — A kik láták, csinos fiatal embernek mondják; lehet 25—26 éves; elegans francia ruhában jár, fején vörös fezzel. Meglátogatta Andrássy miniszterelnököt, megérintte a magyar akadémiát, nemz. muzeumot. A városigetben és a Rákoson is volt, s o napon oly szél dühöngött s oly porfellegek kerekedtek, hogy a herceg azt hitette: otthon van, az egyiptomi homokszivatagok közelében. Innen másnap Bécsbe utazott.

(Képviselőjelöltek.) Pozsonyban a Lónyay Menyhért közös pénzügyminiszter lemondása folytán megüresült képviselői állásra Samarjai, Horn Ede és Falk Miksa a jelöltek. Vác baloldali választói az elhunyt Drágfi helyébe Degré Alejost kérték föl a jelöltség elfogadására. Oraviczná a képviselőválasztás a románoknak kiváló részvétél jun. 22-én megtörtént. A megjelent választók, két ezernél többen egyhangulag megválasztották Szende Béla honvédelmi miniszteri tanácsost.

(Tisza Lajos) lemondott a bihari főispánságról. (Kerkapoly Károly pénzügyminiszter) vasárnaponként 10 órától egy óráig ad kihallgatásokat. (Munkácsy Mihály) gyorsan nagy hirre jutott fiatal festőnk, kinek „Siralomházáról“ a fran-

cia lapok is tüzetesen megemlékeztek, néhány nap óta Pesten idős s valószínűleg csak a jövő hó végén indul vissza földre.

(Egy angol) Wilson, az ismert nevű varrógépgyáros Londonból — csak hogy a Batthyány-gyásznapon jelen lehessen — az azzal reggel érkező vonattal Pestre jött, este pedig a gyásznapon után visszautazott.

(Mátyás király szobrára) Gömörmegyében nagyon buzgón folynak a gyűjtések. Már eddig több száz forint gyűlt össze. Közélsőbb a megye is kibocsátotta gyűjtőleveit s a jövő hó 10-kéig fognak tartani a gyűjtések. Mükedvelői előadásokat is fognak tartani Rimaszombatban.

(Pauler Tivadar) közelebb Nagyváradon időzvéen, az ottani jogászok fáklyás-zenevel tisztelték meg.

(Stein Náthán pesti gabonakereskedő) és háztulajdonos, kit csak legutóbb nemesített meg a hivatalos lap — e „kötünetés“ után 3000 frtot küldött a miniszterelnöknek a honvédek segélyezésére, 3000 frtot a kereskedelmi miniszteriumhoz külföldre küldendő ifjak soglelyezése végett és 1000 frtot a Kisfaludy-társaságnak.

(Simonyi Antal) legrégibb és elismert fényképészünk, a sebestyéntéri és zöldfa-utca sarkán fekvő házat megvette s oda helyezte át rövid időn fényképezési mű-termét.

(Egy állatorvos kitüntése.) A királyné értékes melléut küldött Dr. Zlamál állatorvosnak, ki a kis főhercegnőt tejjel ellátó s megbetegült tehén gyógyításán sikeresen fáradozott.

(Esküdtársi tárgyalás.) Thaisz Elek pestvárosi főkapitány sajtópöre Forster József „Közbiztonság“ cz. lap szerkesztője ellen szerdán nagy számú hallgatóság jelenlétében ment végbe. A tárgyalás, melynek folyamában 38 tanu hallgattatott ki, d. e. 10 órakor kezdődött, s éjjeli 11 órakor ért véget. Az esküdtársak Forstert 7 szóval 5 ellen rágalmozási sajtóvétségben vétkesnek találta, s a sajtóbíróság 3 havi fogság és 200 frt pénzbírságra ítélte el.

(Halálosok) Heinrich Ferencz, volt honvéd-utazskari alezredes s komáromi tábori tőrsziszt, jun. 17-én élete 68-ik évében elhunyt. — Gyöngyöszön Györfly Ignác földbirtokos s a kaszinó érdemes igazgatója, e hó 19-én, 59 éves korában elhunyt; sétaközben érte agyszélhűdés. — Erös Lajos Szabolcsmegyének több ülészakon át országgyűlési képviselője meghalt. Szöme világot már régebben elvesztette és még a mult országgyűlésen rendszerint egy fiatal ember vezette bo az ülésterembe. Halálával a gyász a Szűgyényi nemzetséget is érte, mert Szűgyényi-Marich László főispán és a boldogult Erös Lajos két testvérleánytól született, és pedig a mi nevezetes, ugyanazon évben s ugyanazon napon. — Demeter József felsőbányai ref. lelkes jun. 17-én, 57 éves korában meghalt. — Legfelsőbb törvényeszi bíró, Pap Alajos neje, Füzy Eszter élete 48-ik évében, jun. 17-én Pesten meghalt.

Nemzeti színház.

Péntek, jun. 17. „A jó falusiak.“ Színmű 5 felv. Irta Sardou V.; ford. Paulay és Szerdahelyi. Szombat, jun. 18. Uj szereposztás és betanulással először: „A vindorsói vig nök.“ Vig opera 3 felv. Zenéjét szerzerzte Nicolai Otto. Vasárnap, jun. 19. „Szentiván-éji álom.“ Színmű 5 felv. Irta Shakspere; ford. Arany János. Hétfő, jun. 20. „Egy millió.“ Vigjáték 4 felv. Irta Labiche és Delacour; ford. Szerdahelyi. Kedd, jun. 21. „Don Carlos.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzerzte Verdi. Szerda, jun. 22. „A fősvény.“ Vigj. 5 felv. Irta Mollière; ford. Kazinczy G. Csütörtök, jun. 23. „A vindorsói vig nök.“ Vig opera 3 felv. Zenéjét szerzerzte Nicolai Otto.

Szerkesztői mondanivaló.

— Sümeq. B. J. Az érdekes képeket és cikket mielőbb közöljük. Az eredeti rajzokat teljes épségben fogjuk visszazolgáltatni.

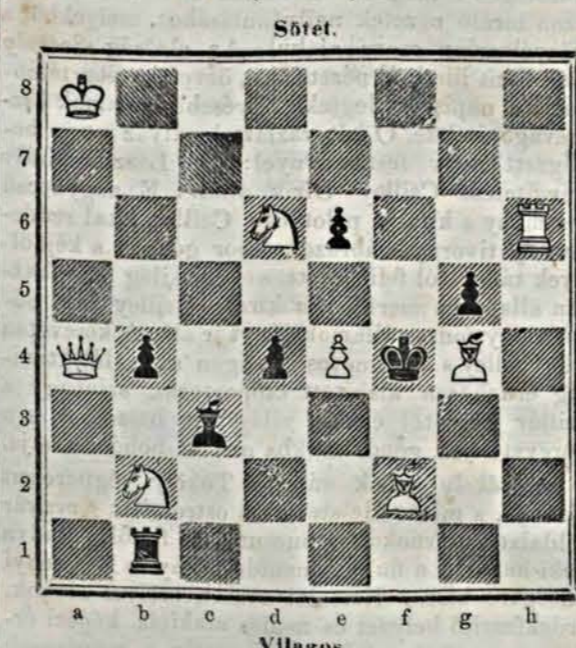
HETI-NAPTÁR.

Table with columns for dates (Hónapi-és hetinap), religious observances (Katholikus és protestans naptar, Görög-orosz naptar, Izraeliták naptara), and days of the week (Nap, Hold) with corresponding numbers.

Hidveg. R. L. Ugy a távirati, mint a postai küldemény idejében megerkezett. Minden rendben van és lesz. F-Borsod. Tizenkét ref. tanító. A „P. U.“ legközelebbi számai egyikében közölni fogjuk. Szt-Miklós. F. J. Dickens említett szép beszédjét ép most fordítja lapunk számára egyik munkatársunk, s így kedved kívánása még a jövő hó folytán teljesülni fog. Zsely. „A pafi kulaca.“ A vers őrsebb, mint a kulacs volt az elrimelt történetében. Pest. R. F. A választ a legközelebbi találkozás alkalmával adhatjuk meg.

SAKKJÁTÉK.

552-ik sz. f. — Vész J. A.-tól (Budán.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 547-ik számú feladvány megfejtése.

(Gouyer M. A.-tól Párisban.) Világos. Sötét. 1. Va1-a7. Kd6-e5. 2. Va7-d4. Ke5-d4. 3. f2-f4 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Horasztiban: Gr. Festetics Benno. — Miskolcon: Zenthe József. — Szombathelyen: Müller László. — Jászvásáron: Galambos István és László. — A pesti sakk-kör.

Előfizetési felhívás

A VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Újdonságok

1870. második felévi folyamára.

(Országgyűlési Beszédár-ral s más rendkívüli mellékletekkel).

Postán küldve vagy Budapesten házhoz hordatva.

A két lap együtt: Félévre (július—december) . . . . . 5 ft. — kr.

Csupán a Vasárnapi Újság: Félévre (július—december) . . . . . 3 ft. — kr.

Csupán a Politikai Újdonságok: Félévre (július—december) . . . . . 2 ft. 50 kr.

Tiz előfizetett példányra gyűjtőnknek egy tisztelet-példányt nyújtunk. — A pénzcs levelek bérmentes küldése kéretik. — Az eddigi czimszövevényekből egy-egy darab szives bekiüldését kérjük.

Heckenast Gusztáv,

hirlap kiadó-hivatala Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.

TARTALOM.

Dickens Károly (arckép). — Ne feledjük. . . . . A magyar és hazája. — A moldvai csángókról (vége). — A Batthyány-gyásznapok (képpel). — Kaliforniai képek. — A mérgekről (vége). — Magyar szinlap 1818-ból. — A konstantinápolyi tüzvész (képpel). — Egyveleg. — Tarhaz: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közlekedés. — Mi újság? Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakk-játék. — Hetinaptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Mindenkinek van szerencséje!! csak hogy azt kellően fel kell használni!

Nyolcz huzásra, igen rövid idő alatt, azaz: folyó évi aug. hó 31-ig, és pedig:

Table listing lottery prizes: Hitelsorsjegyek 1854-diki sorsjegyek 52,500, Dunagözhajózási sorsjegyek 52,500, Salm sorsjegyek 21,000, Waldstein sorsjegyek 21,000, Clary sorsjegyek 12,000, 1860-diki sorsjegyek 300,000, Badeni sorsjegyek 35,000.

Valamint egyáltalában évenként 38 huzásban játszhatni minden ausztriai állam- s magánsorsjegyre már az első 10 ft. évnegyedes részlet befizetés után

Játéso-társulatom

Csoportokban 20 részvevővel 10 évnegyedenkénti részletbefizetéssel 10 ftjával, vagy pedig 22 évnegyedenkénti részletbefizetéssel 5 ftjával: a teljes befizetés után az összes sorsjegyek árfolyam szerinti értéke a részvevők közt egyenlő arányban közpénzben fog szétosztani. A sorsjegyek, egy itteni bankintézetnél vannak letéve. Bélyegdíj egyszermindenkorra 63 kr. Megrendelések a vidékről még utánvét mellett is eszközöltenek. Sorszhúsi lajstromok minden huzás után ingyért küldetnek meg. Nyeműi társulatok alkalmása óta nálam több mint 20,000 ft. nyerettem meg, és fizettett ki az illető feleknek készpénzben.

583 (2-6) PORGES LAJOS pénzváltó-üzlete Pesten, Dorottya-utca 12-dik szám alatt a börze s Lloyd épület közelében.

Csak alapos gyógyítás biztosit utóbagok ellen.

TITKOS betegségeket s tehetetlenséget, elgyengült férfierőt,

gyakori magömlések, söt a végképeni tehetetlenséget katonai és polgari kórházakban sikerrel használt egyszerű módszerrel bántulatos gyorsan és alaposan (az újonnan keletkezetteket 48 óra alatt) gyógyítja Weiss J. gyak. orvos és szülész, az itteni cs. kir. garnison főkorházbán kiszolgált osztály-orvos, minden alkalmatossággal egy a titoktartás, mint a gyógyszerelkhoz jól beosztott rendelö-intézetében Pest, Sebestyén-tér 4-dik szám 1-ső emelet, (a „2 huszárhoz“ címzett kávéház fölött), naponként reggel 7 órától 10-ig és délután 1-4 óráig. Ferflak és hölygek részére külön bemenet és külön városba. Díjjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik. 675 (6-12)

Tudósítás lötulajdonosok számára.

Az ö Felsége I. Ferencz József császár által egyedül a kizárólagos szabadalommal kintütemett üditö-nevű lovak számára Kwizda F. J. Korneuburgban, a lovak legkülönböztöb külbetegségei esteiben igen keresett s hathatós szer; az, különösen mint fontartó szer ajánlható, mert az által, a nehéz munka vagy vésnösig által gyöngített s bántalmazott ivhuz s izmok gyors helyreállítása érdek el. A sok közül álljon itt egy eset:

Kwizda F. J. urnak Korneuburgban! Különös szerencsémnek tartom önt arról értesíteni, hogy cs. kir. szab. üditö-nevedre egy vén s nagyon elösigdíztott kocsiállat kintüönök bizonyult be. Minthogy a 16 21 éves, igen magas és testalkatú vala, legkevésbé sem kezesgettett a remény annak meggyógyulására, mert az izmok dagadása rendkívüli volt, s a ló alig állhatott bántalmazott lábain; cs. kir. szab. üditö-nevednek három nap folytán szakadatlan használatá után a ló rendes munkáját végzé s jelenleg tökéletesen helyre van állítva. — Bécs, apr. 24. 1870. Buchwald W., a cs. theresianumi akadémia első lovaszmeistere, ezeltől lovakapitány.

A „Sport“ folyóirat, mint a lötanyósítás érdekelt előmozdító közpönti közölynye a Kwizda F. J.-féle üditö-nevedről a következőleg nyilatkozik: E folyadék használatá minden alkalomkor, nemcsak mint fontartó — hanem mint gyógyezelőkra is ajánlható — hol az forogván fenn, hogy egyidejűleg húsító s erősítőleg hasson. A lovak munkában túlterhelhetési idejében mosatások vannak rendelve, melyek föleg a lovak előrészen a válltól le a térdig s a vese tájakra terjesztendők ki. Ivhurdagatónaknál stb. borogatások használandók, melyeknek mindenkor nedvesek s friskeknek kell lennie; csuzos fájálmakkban a nyadékokat higítlan állapotban használva nagy előnyvel jár, következetes és figyelmes használatá a folyadéknak, legtöbb esetben a legdühöseb eredményeket idézi elő. Minél fogva ez üditö-nevednek egy jórával istállóban sem volna szabad hiányoznia.

A Kwizda-féle állatgyógyászati szerek valódi minőségben kaphatók: PESTEN Török József ur gyógyszerésznél, király-utca 7. szám; Thal-mayer A. s társa; Halbauer testvérek; Glatz J.; Kindel Rakodezay A. gyógyszerészeknél. BUDÁN az udvari gyógyszerházban, ezenkívül Magyarország minden város- és mezővárosában léteznek raktárak, melyek összesen az olvasottabb lapokban időnként közzétetnek. 855 (2-2)

Öväs. Kwizda Ferencz J.-féle Üditö-neved (Restitutions-Fluid), mint a maga nemében egyetlen szer — cs. kir. szabadalommal tüntettetett ki, más hasonlóknál s hasonlóknál készítményekkel össze ne tévesztessék; továbbá kéretik azt szives figyelemmel méltatni, hogy a korneuburgi marhapor minden függvénye, az itt látható hasomlású vörösfesték nyomás aláírásával van ellátva.

Life preservers, Pills for dogs. (kutya-lapdaesok). Egy skatulya ara 1 ft. 10 kr. Bérmentes levelek által megrendelhető: Bittner Gyula gyógyszerésznél Glogniczban.

RÁTH MÖR könyvkereskedésének minden agai

a régi német színházter háznégyszögének harminczad-utcazi oldalára Kugler mellé

„az új vastuskóhoz“

ezim alatt tötöttek át.

A tulajdonképeni könyvkereskedés. Ráth Mör és társa. Ráth Mör könyvkiadó-hivatala. Ráth Mör könyvkiadó-hivatala. Ráth Mör könyvkiadó-hivatala. Ráth Mör könyvkiadó-hivatala.

a „Reform“ nagy napilap föigazgatását.

Midőn ezen helyváltozás által a helyszüke okozta súlyos bajok orvosolva vannak, az egyesült könyvkereskedési ágak oly szerencsés helyzetbe jutnak, hogy az ország-szerzte nyilvánuló nagy bizalom által reájuk mért feladatnak most már könyvnyebben megtudnak felelni. 840 (2-2)

Huile balsamique (balzsamos-olaj).

jönak tapasztalt s a legnagyobb tekintély által számtalan bizonyítványokkal igazolt szer a fülfereg-ráfkfene ellen, vadász és vizslakutyáknál. 1 üveg ara 2 ft. 25 kr. a. e.

Life preservers, Pills for dogs. (kutya-lapdaesok).

Egy hírneves angol állatorvos által 30 éven át használt kutya-lapdaesok nemcsak előmozdíják a fül-ráfkfene gyorsabb gyógyulását, — hanem megövják, a kutyákat minden máségyéb betegségtől, u. m. nehézkör, vidatáncz, köszvény-s ruh-tól, az eb-düh ellen pedig a legnagyobb sikerrel használható. 813 (6-6) Egy skatulya ara 1 ft. 10 kr.

852 (2-3)

130 forintért

menyasszonyi készletek

ugymint:

12 ing, 6 lábravaló, 6 hálóujjas, 6 szoknya, 12 zsebbeli, 12 pár harisnya, 12 törülköző, 12 asztalkendő abroszokkal, 6 paplan, 6 alsó lepedő, 6 párna, 1 kávé abrosz és 12 csemege-kendő.

TAKÁTSI A.
a „völegényhez“ uri-utca a párisi-utca sarkán.

Előfizetési felhívás

„LÁMPÁS“

című

politikus gunyos napilapra.

A Lämpás megjelenik mindennap.

Előfizetési ára: egy évre 6 ft., fél évre 3 ft., negyedévre 1 ft. 50 kr.

Az előfizetés küldendő postai utalvány mellett: a „Lämpás“ kiadó-szerkesztőséghez, papnövelde-utca 7. sz., Pesten.

A „Lämpás“ szerkesztője: **SZINI KÁROLY.**

Több fajú kottós-tyuktojás eladása.

Alólírottánál, következő legnemesebb fajta tyukoktól **kottós-tojások** rendelhetők meg április hótól kezdve. 1 tucat **kottós-tojás** sveiczi tyukoktól, fehérszürke s fehér bubbal 12 ft.

1 tucat **kottós-tojás** arany s ezüst színűvelletű brabanti fekete tyukoktól, fehér bubbal, Brahma Pootra szürke-fehérral, valamint törpe tyukoktól 6 ft. A pakolásért 50 kr.

A pénzösszeg beküldése bérmentve kérietik s a megrendelések utánvét mellett is eszközölhetők.

Bittner Gyula.
gyógyszerész Gloggnitz-ban.

790 (11-11)

Fűszerkereskedés megnyitása.

Van szerencsém ezennel a t. cz. közönségnek tudomására hozni, miszerint a Bauhofer és Järmay cég alatti fűszerkereskedést átvottem, melyet egyáltalában friss árukkal ellátván, ezenül is főfeladatomnak tekintendem, a t. cz. közönség becses bizalmát jó, olcsó és pontos kiszolgáltatás által kiérdemelni. Ennek következtében ajánlani

5 font jóféle s tisztalésű kávé csak 2 ft. 80 kr.

5 font

Portorico-kávé . . . 3 ft. 40 kr.	Plant-Clylon-kávé . . . 4 ft. 20 kr.
Arany-Java-kávé . . . 3 „ 80 „	Cuba-kávé egész finom 4 „ 40 „
Laguayra-kávé . . . 4 „ —	Gyöngy-kávé egész fin. 4 „ 50 „

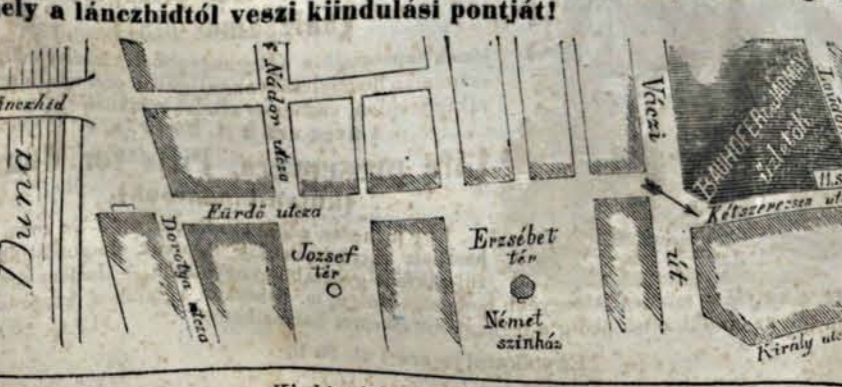
továbbá:

Cukor, brasiilal-rhum egy pint 1 ft., legfinomabb **jamaikai-rhum, Pecco-virág- és Souchong-thea, sardinák, mustár és sajt-félék** a legjutányosb áron kaphatók Pesten,

Järmay Armin-nál
(ezelőtt Bauhofer és Järmay.)
a két szerezsen- és Laudon-utca szögletén, 11-dik szám alatt

Vidéki megrendelések a pénzösszeg beküldése vagy utánvét mellett a leggyorsabban eszközölteknek. 804 (9-12)

A t. cz. vidéki közönségnek! Üzletem könnyebb feltalálása tekintetéből szolgáljon tájékozásul az itt lenyomott tájrajz, mely a lánchidtól veszi kiindulási pontját!

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

Régi pénzeket

és mindennemű régiséget, drágakövet, lovagló és nyeregszerszámokat lótakarókkal együtt, arany ezüst és drágakövekkel kirakva; továbbá gyöngyöt, színeskővet, aranyat, ezüstöt, asványokat vesz és cserél a legmagasb áron.

Régiségek és természetiek irodája.

Pesten, Dorottya-utca s Lloyd épületben, 14. sz. a.,

hol egy nagy választéku raktár mindennemű régiségek, régi pénzek, gombok, óvek és mentekötőköl a legolesobb áron, ugyszintön egy nagy raktár asványok, lepkek, bogarak, madárhörök, tojások, szemüvegek is találhatók. 850 (3-4)

Hatodik kiadás

(magyar nyelven harmadik.)

A nemi élet titkai s veszélyei.

Értekezések a nemi és nemi betegségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjaival. 801 (10-12)

Függelékkel a bujakóri ragályzseről és Dr. Rodet, lyoni orvos ragályelleni legbiztosb óv-szeréről.

A férfi és női ivarszerek bonctani ábráival. Ára: 1 uforint.

Postán megküldve 10 krral több utánvétellel 40 krral több.

Megrendelhető szerzőtől következő cím alatt:

Dr. Eiber V. P.
Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSAG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1870. második félelvi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — Számos eredeti képpel illusztrálva s „Országgyűlési beszédár“-ral s más rendkívüli mellékletekkel bővítve.)

Midőn ismét közeledek azon időpont, melyben olvasóink, illetőleg előfizetőinkhez kell fordulnunk, t. i. a félelvi előfizetések ideje: merőben feleslegesnek tartjuk, hosszú és hangzatos programmal lépni elé. Olvasóink évek hosszú során át változatlanul ismerték a „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ szellemét, irányát, modorát és beosztását — szóval egész programját, sőt egész mivoltát.

A valódi nemzeti és szabadelvű politika volt e testvérlapok jelszava mindig. Igen is politika; s e szó alatt nemcsak a szoroson vett politikát értjük, melyet testvérlapjaink egyike a „Politikai Ujdonságok“ képvisel, — hanem azon széles értelemben vett politikát is, mely abban áll, hogy a nemzet értelmi laktörét szélesítsük s őt, nemzetisége megőrzése mellett, az európai miveltés színvonalára emeljük nemcsak egyesében, hanem egész tömegében; s a „Vasárnapi Ujság“ szerény körben, korlátolt eszközökkel e politikának szolgál, fennállása óta maig s akar szolgálni folyvást ezután is.

Testvérlapjaink egy közös szelleműl vezérelve, tervszerűleg s egyöntetűen működnek kitűzött céljokra. Függetlenség minden irányában, valódi szabadelvűség az eszmék és események irányában, világosság az előadásban, minél széles ismeretkör felölése, kiterjeszkedés a politika és közélet eseményeinek részleteire s áttekintése egészének — ime törekvéseink, melyeket egész szerkesztésünk által valóstani, s mindkét lap beosztása, számos rovatai s úgy önálló, mint napi érdekű cikkei által közvetíteni következtetesen igyekeztünk.

Mily mértékben sikerült ez: egyedül a közönség ítélheti meg. Bizalommal nézünk most is, itéletének új nyilvánulása elébe; sokkal régebb ismerősek vagyunk, mintsem még tartanunk kellene kölcsönösen, akár hogy mi a közönségben csalódjunk, akár hogy az bennünk.

E bizalommal bocsátjuk ki jelen előfizetési felhívásunkat, egészen az eddigi előfizetési feltételek mellett s az eddigi előnyök ígérétevel.

Heckenast Gusztáv. **Nagy Miklós.**
kiadó. szerkesztő.

Előfizetési feltételek:

postai szétküldéssel vagy Buda-Pesten házhoz hordatva.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Félévre (július—december) . . . . . 5 ft. — kr.

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Félévre (július—december) . . . . . 3 ft. — kr.

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Félévre (július—december) . . . . . 2 ft. 50 kr.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőnknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kérietik. — Az eddigi czimszélyvényekből egy-egy darab szives beküldését kérjük.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala.
(2-3)
(Pest, egyetem-utca 4-dik szám alatt).

27-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.

Pest, július 3-án 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

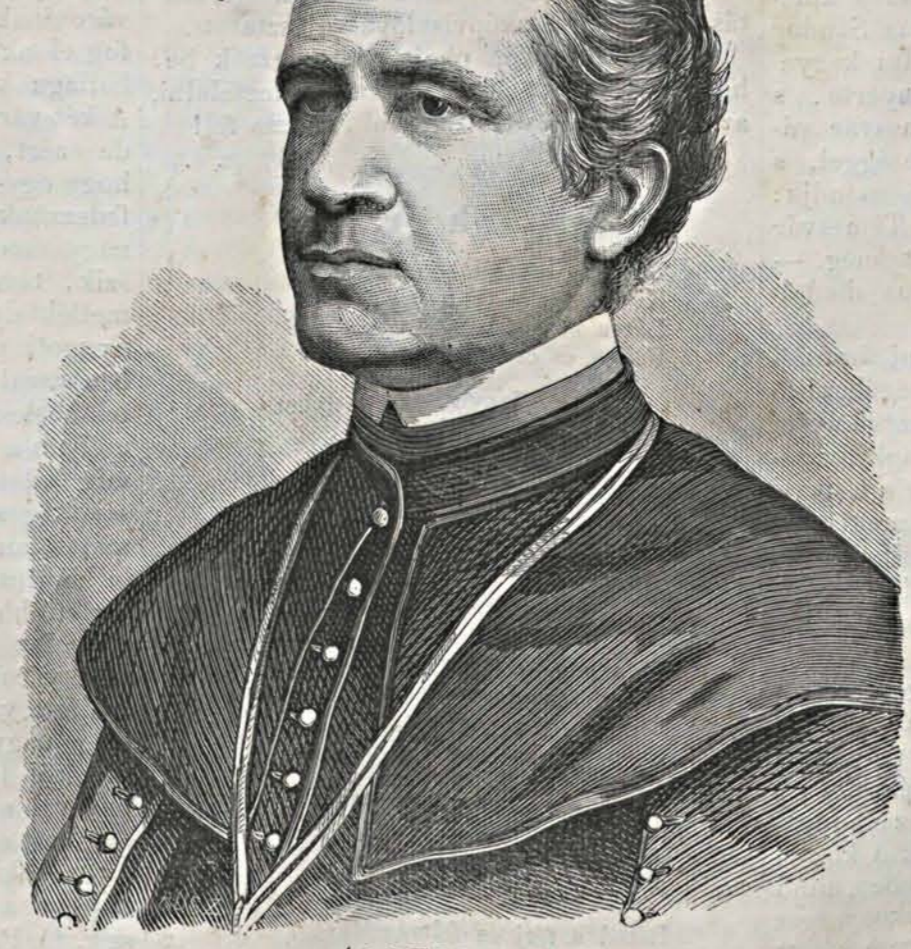
Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábjott petti sor, vagy annak helye, egyszeri ígátásnál 10 krajczárba; háromszor vagy többször ígátásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetémenyeket elfogad Bécsben: Opeitk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstejn és Vogter, Wollzeile No. 9. — Bályeg-díj, külön minden ígátás után 30 krajczár.

Mihálovits József.

A zágrábi érseki szék miként s kívül leendő betöltése Haulik bíbornok érsek halála óta folyvást feszültségben tartotta mindazokat, kik e nagyfontosságú, politikai ügy mint egyházi tekintetben kiváló jelentőségű pont iránt érdeklődtek. Sokan, kivált Horvátországban, kétségkívül azt várták, hogy Strossmayer püspök fog e fontos állomásra kinevezeteni, azon fényes tehetségű s nagy politikai súlyú férfi, ki Horvátországban kivált a túlzó nemzeti párt előtt a legnagyobb népszerűséggel bír és közelebről Rómában a csalhatatlan sági kérdésben követett magatartása folytán a szabadelvűek tiszteletét nagy mértékben kivívta.

A legnagyobb mértékben politikai tekintetek nem engedték azonban a magyar kormányoknak, hogy Strossmayer püspök kinevezését a zágrábi érseki székre, ő Felsőlegnek ajánlhassa. Köztudomású dolog, hogy Strossmayer a horvát-magyar kiegyezésnek nem barátja s azon szoros történeti kapcsolat megszilárdítása ellen működött, mely az anyaország és társországa között, most már mindkét ország érdekeinek megfelelőleg s mindkettő jobbainak óhajta szerint szerencsésen létrejött. Őt a zágrábi érseki székbe ültetni tehát annyit lett volna, mint a létrejött kiegyezést ismét veszélyeztetni, s az ő tagadhatlan nagy befolyásának módot nyujtani, hogy a Magyar- és Horvátország közt annyi gonddal és kölcsönös engedekenységgel s eszélylyel ismét sikeresen megkötött békesseget, túlzó nemzeti s elszakadási igények által újra megzavarhassa.

A magyar kormány azért ép oly erélyes, mint bölcs elhatározást tett, midőn Strossmayer mellözésével oly férfit ajánlott a zágrábi érseki méltóságra, ki a horvát és magyar hazafiságot egyeztetni

MIHÁLOVITS JÓZSEF.

István, a szeplőtlen jelleme, példás vallásossága s emberszeretetről ismert uradalmi tisztartó, egyszermind Torontálmegye táblalabirája, 40 évig hivataloskodott.

Elemi tanulmányait Tordán s Nagybecskerekben, a felsőbb iskolákat Temesvárt és Szegeden, a teológiát a temesvári papnöveldeben kitünő előmenetellel végezvén, 1834-ki október hóban a nagynevű Lonovics József csanádi püspök által püspöki tollnak hivatott be; 1836-ki aug. hótól kezdve, mikor áldozárrá szenteltetett, egy évig mint Temesvár-belvárosi segédlelkész, egyszerűs mind egyházmegyei ígató működött oly kiváló szorgalommal s ügyességgel, hogy 1837-ben püspöki szertartó s szentszéki jegyzővé, 1841-ben titkárrá s szeszéki ülnökké, utóbb irodagazgatóvá nevezetett. Mint temesvári segédlelkész különösen érdemet szerzett magának, illyr ajku feygyenczek lelki útúvere illyr nyelven tartott reggeli oltárbeszédei által, melyek horvát hazafiságának s emberszeretetének megannyi tanubizonyságai. 1848-ki február hóban Ferdinánd király csanádi kanonoki címmel ékesítette föl.

Lonovics oldalán közel 15 évig hivataloskodván, legszébb alkalmá nyílt: tapaszalás, tanulás, figyelem és gondoskodás által itéletét edzeni. Ekkor fejlődött ki keblében a józan haladás és reform ügye iránti szeretet, melyekhez egész életében, egyházi és polgári téren, egyaránt hű maradt. Kezdetűl végig jelen volt püspöke oldalán azon három nevezetes országgyűlésen (1839/40, 1843/44, 1847/48), mely Lonovics életében korszakot alkot, szónoki és törvényhozói pályájának fénykorát képezi. Innen merítette Mihálovits szónoki tehetségének, erős logikájának, kifejezési szabatoságának kincseit, melyeket később alkalmá volt a köztéren értékesíteni. Itt kötötte széles ismeretségeit, többször megfordulván nagynevű püspökével a külföldön, Budapesten és Bécsben, a kormány és a nagy világ leg-